

Bilaga 4

Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män

Bilaga 4

Fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	9
1 Ekonomiska resurser för kvinnor och män i åldern 20–64 år.....	10
1.1 Tid och sysselsättning ojämnt fördelat.....	10
1.1.1 Ojämn fördelning av betalt och obetalt arbete	10
1.1.2 Arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad	10
1.2 Lön och inkomst.....	11
1.2.1 Män har högre månadslön	11
1.2.2 Inkomst omfattar mer än lön	12
1.3 Mest socialförsäkringsersättningar till kvinnor	13
1.3.1 Mäns uttag av föräldrapenning ökar	13
1.3.2 Mest sjukpenning till kvinnor	14
1.3.3 Sjuk- och aktivitetsersättning mer ojämnt fördelat	14
1.3.4 Fler kvinnor tar ut pension före 65 års ålder jämfört med 1999	14
1.4 Män har ökat sin andel av arbetslöshetsstödet.....	15
1.5 Pensionsrätt är uppskjuten konsumtion	15
1.5.1 Offentligt pensionssparande utjämnar	15
1.5.2 Fler kvinnor än män har privat pensionssparande	16
1.6 Inkomst av kapital.....	16
1.6.1 Tillgångar.....	16
1.7 Högre inkomst ger högre skatt för män.....	17
1.8 Individuell disponibel inkomst	17
1.8.1 Genomsnittlig disponibel inkomst högre för män	17
1.8.2 Ekonomisk standard högre och jämnare fördelad för sammanboende.....	20
1.8.3 Lägst ekonomisk standard för ensamstående kvinnor med barn.....	20
2 Ekonomiska resurser för kvinnor och män som är 65 år och äldre.....	24
2.1 Pensionärer är ingen enhetlig grupp	24
2.1.1 Sysselsättningen har förändrats sen 1970	25
2.2 Skillnader i inkomstfördelning.....	26
2.3 Vilken inkomst har pensionärer?	26
2.4 Pensionärernas olika inkomstslag	27
2.4.1 Lön och företagarinkomst.....	27
2.4.2 Pension	28

2.4.3	Inkomst från kapital	28
2.4.4	Skatt.....	29
2.4.5	Boendestöd	29
2.4.6	Sammanfattande bild av inkomstens sammansättning.....	30
2.5	Pension – den viktigaste inkomsten	31
2.5.1	Ålderspension	31
2.5.2	Änkepension	32
2.5.3	Avtalspension.....	33
2.5.4	Privat pension	34
2.5.5	Sammanfattande bild av pensionens sammansättning.....	35
2.6	Pensionärernas tillgångar	35
2.7	Framtida pensioner.....	36

Tabellförteckning

1.1	Månadslön och kvinnors andel efter sektor 2004.....	11
1.2	Månadslön och kvinnors andel efter hushållstyp 2004	11
1.3	Löneinkomst, arbetsinkomst samt förvärvsinkomst efter hushållstyp 2004 ...	12
1.4	Antal personer med förvärvsinkomst efter hushållstyp 2004.....	13
1.5	Lön och företagarinkomst 1999 och 2004	13
1.6	Föräldrapenning 1999 och 2004	14
1.7	Sjukpenning 1999 och 2004	14
1.8	Sjuk- och aktivitetsersättning 1999 och 2004.....	14
1.9	Pension före 65 års ålder 1999 och 2004	15
1.10	Arbetsmarknadsstöd 1999 och 2004	15
1.11	Privat pensionssparande 1999 och 2004.....	16
1.12	Kapitalinkomst 1999 och 2004	16
1.13	Marknadsvärderade tillgångar och skulder 2004	17
1.14	Andel med nettoförmögenhet samt genomsnittligt belopp 2004	17
1.15	Slutlig skatt 1999 och 2004	17
1.16	Sammansättning av disponibel inkomst 2004.....	18
1.17	Disponibel inkomst uppdelad på inkomstslag 2004.....	19
1.18	Individuell disponibel inkomst och ekonomisk standard 2004.....	20
1.19	Ensamstående med barn 0–6 år. Inkomst 2004	20
1.20	Sammanboende med barn 0–6 år. Inkomst 2004.....	21
1.21	Ensamstående med barn 7–17 år. Inkomst 2004	21
1.22	Sammanboende med barn 7–17 år. Inkomst 2004.....	22
1.23	Ensamstående 20–44 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004.....	22
1.24	Sammanboende 20–44 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004	22
1.25	Ensamstående 45–64 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004.....	23
1.26	Sammanboende 45–64 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004	23
2.1	Befolkningen 65 år och äldre 2004	24
2.2	Antal personer 65 år och äldre efter ålder och hushållstyp 2004	25
2.3	Sysselsatta i åldern 16–64 år efter sektor och egna företagare 1970–2005.....	25
2.4	Inkomst och ekonomisk standard efter ålder och hushållstyp 2004.....	27
2.5	Disponibel inkomst uppdelad på olika inkomstslag 2004	27
2.6	Andel med lön och företagarinkomst samt lön efter ålder och hushållstyp 2004	28
2.7	Andel med pension samt pension efter ålder och hushållstyp 2004	28
2.8	Andel med kapitalinkomst samt kapitalinkomst efter ålder och hushållstyp 2004	28
2.9	Kapitalinkomst 2004	29
2.10	Andel skattebetalare samt skatt efter ålder och hushållstyp 2004.....	29
2.11	Andel med boendestöd samt boendestöd efter ålder och hushållstyp 2004.....	30
2.12	Utbetald pension från olika källor 2004.....	31
2.13	Ålderspension efter ålder och hushållstyp 2004.....	32
2.14	Änkepension efter ålder och hushållstyp 2004.....	33

2.15	Avtalspension efter ålder och hushållstyp 2004	33
2.16	Avtalspensioner från olika sektorer 2004	33
2.17	Privat pension efter ålder och hushållstyp 2004.....	34
2.18	Marknadsvärderade tillgångar och skulder 2004.....	36
2.19	Andel med nettoförmögenhet samt nettoförmögenhet efter ålder och hushållstyp 2004.....	36

Diagramförteckning

2.1	Antal kvinnor och män 20–64 år i hela inkomstfördelningen 2004	26
2.2	Antal kvinnor och män 65+ år i hela inkomstfördelningen 2004.....	26
2.3	Inkomst från olika källor för ensamstående 2004	30
2.4	Inkomst från olika källor för sammanboende 2004	30
2.5	Inkomstrelaterad och garantipension för ensamstående 2004	32
2.6	Inkomstrelaterad och garantipension för sammanboende 2004	32
2.7	Genomsnittlig avtalspension för ensamstående 2004	34
2.8	Genomsnittlig avtalspension för sammanboende 2004	34
2.9	Olika pensionsbelopps relativa betydelse för ensamstående 2004	35
2.10	Olika pensionsbelopps relativa betydelse för sammanboende 2004	35
2.11	Genomsnittlig inkomst vid 65 års ålder vid olika födelseår.....	37
2.12	Kvinnors inkomst som pensionär i förhållande till mäns vid pensionstillfället	37
2.13	Kompensationsgrad för inkomst vid 65 år jämfört med 64 år.....	37

Sammanfattning

I denna bilaga redovisas hur de ekonomiska resurserna fördelas mellan kvinnor och män till och med år 2004. En särskild genomgång görs i år av inkomster för kvinnor och män som är 65 år eller äldre.

Läget för de i förvärsaktiv ålder 2004

De viktigaste slutsatserna är att skillnaderna i ekonomiska resurser mellan kvinnor och män i förvärsaktiv ålder består, och att de i huvudsak beror på den ojämna fördelningen av betalt och obetalt arbete. Ensamstående kvinnor med barn har minst ekonomiska resurser och sammanboende män har de största.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män är betydande. Den genomsnittliga lönen för kvinnor motsvarar 83 procent av männens genomsnittliga lön. Även med hänsyn tagen till olika yrkesval och sektorer kvarstår en skillnad och resultatet blir att kvinnors genomsnittliga lön motsvarar 92 procent av mäns genomsnittliga lön.

Kvinnors relativa inkomst förbättras när förvärsinkomsten¹ istället för löneinkomsten jämförs. Fortfarande betalas en större andel av inkomstsumman från socialförsäkringarna till kvinnor och majoriteten av mottagarna är kvinnor. Det genomsnittligt mottagna beloppet är emellertid större för män än för kvinnor till följd av att mäns högre löner ger dem högre ersättningar i socialförsäkringssystemen.

Förändringar 1999 till 2004

Det har skett vissa ändringar i uttaget av ersättningar från socialförsäkringen.

Skillnaderna i föräldrapenninguttaget har minskat genom att andelen män som får ersättning och deras andel av den utbetalade föräldrapenningssumman har ökat.

Kvinnors och mäns uttag av sjukpenning har både ökat och minskat under perioden men vid periodens slut hade kvinnornas andel av den utbetalda sjukpenningen ändå ökat. Andelen kvinnor bland de sjukskrivna är oförändrat vilket innebär att ersättningen per kvinna har ökat.

Kvinnors andel av dem som får ersättning från sjuk- och aktivitetsersättningen har ökat.

De äldres ekonomiska resurser

De viktigaste slutsatserna om fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som är 65 år och äldre är att kvinnors låga grad av förvärsarbete lett till låga pensioner jämfört med män. Det är tydligast bland de äldsta kvinnorna som är den grupp som har minst ekonomiska resurser. Pensionärer är överrepresenterade bland låginkomsttagarna men fördelningen av ekonomiska resurser är ojämn inom gruppen.

Hälften av de pensionerade kvinnorna finns bland tredjedelen av befolkningen med lägst ekonomisk standard. En genomsnittlig ensamstående kvinnlig pensionär har 87 procent av en ensamstående manlig pensionärs ekonomiska standard. För sammanboende är andelen 96 procent. En del pensionärer är sammanboende med yngre personer. För sammanboende görs ett antagande om att det sker en utjämning inom hushållet. Äldre sammanboende kvinnor är ekonomiskt sårbara eftersom inkomsten skulle sjunka kraftigt vid skilsmässa eller om de blir änkor.

Många kvinnor som inte haft förvärsarbete i någon större utsträckning får garantipension, som till viss del kompenserar för bristen på pensionsgrundande inkomst. Änkepension och Bostadstillägg till pensionärer, BTP, är också viktigt för dessa kvinnor. Fler än hälften av de äldsta kvinnorna och 25 procent av de äldsta männen har BTP.

Avtalade tjänstepensioner har stor betydelse som komplement till den offentliga pensionen, speciellt för män.

Utbetalningar från privat pensionssparande har främst betydelse för de yngre pensionärerna och mäns inkomst från privat pension är större än kvinnors.

Ungefär 90 procent av de äldre har en positiv nettoförmögenhet. Män har i genomsnitt högre nettoförmögenhet och större andel av tillgångarna än kvinnor.

¹ Lön, företagarinkomst, ersättning från socialförsäkring och arbetsmarknadsstöd, pension m.m. Se tabell 1.3.

1 Ekonomiska resurser för kvinnor och män i åldern 20–64 år

Syftet med detta avsnitt är att tydliggöra skillnader i kvinnors och mäns ekonomiska situation samt redovisa hur den ekonomiska situationen beror på hushållets sammansättning. Inte minst har förekomsten av barn i olika åldrar betydelse för såväl ensamståendes som sammanboendes ekonomiska villkor.

Redovisningen omfattar inkomst från marknadsarbete, ersättning från socialförsäkringsystemen och arbetslöshetsförsäkringen samt inkomst av kapital. Skattefria transfereringar som stöd till barnfamiljer och för boende ingår i disponibel inkomst.

De flesta ekonomiska uppgifterna avser år 2004 och har hämtats från Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning av hushållens ekonomi (HEK). Uppgifter om sysselsatta och arbetade timmar redovisas också från Arbetskraftsundersökningen (AKU). Resultaten från de två undersökningarna skiljer sig något åt, men det påverkar inte mönstret och slutsatserna i denna bilaga.

Lön och företagarinkomst är den största inkomstkällan för både kvinnor och män. Den är också grunden för ersättning från socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och framtida pensioner. Löneskillnader på arbetsmarknaden återspeglas därför även i dessa system. Oavlönat arbete ger ingen inkomst eller pensionsrätt, men bidrar till hushållets välfärd. Det nya pensionssystemet ger pensionsrätt för barnår, studier och pliktjänst. Statlig ålderspensionsavgift betalas vid ersättningar från socialförsäkringen och gör dessa pensionsgrundande.

Månadslön och löneskillnader mellan kvinnor och män redovisas för hela arbetsmarknaden och efter sektor. Förvärvsinkomsten innehåller förutom lön även företagarinkomst och ersättning från social- eller arbetslöshetsförsäkring. Genom att visa tre olika inkomstbegrepp framkommer tydligt att den relativa inkomsten mellan kvinnor och män beror på vilket begrepp som används.

Socialförsäkringarnas betydelse för kvinnors och mäns inkomst beskrivs, liksom stöd vid arbetslöshet och förekomsten av privat pensionssparande. Kapitalinkomst, förmögenhet och skatter redovisas kortfattat innan uppgifter om disponibel inkomst sammanfattar hela inkomststrukturen.

Sammanboende och ensamstående hushåll redovisas separat. Dessutom sker en gruppering av hushållen efter det yngsta barnet i hushållet. Kvinnor och män med barn i åldern 0–6 år särskiljs från de hushåll där det yngsta barnet är 7–17 år. Återstående personer utan hemmavarande barn grupperas i åldersklasserna 20–44 år respektive 45–64 år. Dessa åtta hushållstyper analyseras i avsnitt 1.

1.1 Tid och sysselsättning ojämnt fördelat

1.1.1 Ojämn fördelning av betalt och obetalt arbete

Förvärvsarbete redovisas i statistiken som betalt arbete. Enligt Arbetskraftsundersökningen (AKU) år 2005 utfördes 128 miljoner timmar förvärvsarbete per vecka på marknaden av kvinnor och män i åldern 20–64 år. Av dessa timmar svarade kvinnor för 42 procent och män för 58 procent. Av de sysselsatta arbetar 60 procent av kvinnorna och 89 procent av männen heltid. I alla hushållstyper arbetar kvinnor deltid i betydligt större omfattning än män i motsvarande grupp. Den genomsnittliga faktiska förvärvsarbetstiden per vecka 2004 var för kvinnor 33 timmar och för män 39 timmar. Det är större skillnad i arbetstid mellan kvinnor och män bland sammanboende än bland ensamstående.

Det obetalda arbetets fördelning på olika aktiviteter framgår av tidsanvändningsundersökningar. Enligt den senast genomförda, 2000/01, uppgick tiden för hemarbete till 126 miljoner timmar per vecka, vilket då var av samma omfattning som det betalda arbetet. Fördelningen mellan kvinnor och män var emellertid den omvända jämfört med betalt arbete – kvinnor utförde 58 procent och män 42 procent av det obetalda arbetet.

1.1.2 Arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad

År 2005 var 2 miljoner kvinnor och 2,2 miljoner män sysselsatta. Det motsvarar 76 procent av kvinnorna och 81 procent av männen i befolkningen i åldern 20–64 år. Det är något fler sysselsatta än 2004. Arbetslösheten var 4 procent bland kvinnor och 5 procent bland män.

Kvinnors arbetskraftsdeltagande är bland de högsta i världen. En mängd av de tjänster som i Sverige utförs som betalt marknadsarbete utförs i länder utanför Norden som obetalt arbete, och då företrädesvis av kvinnor.

Arbetsmarknaden är starkt könsuppdelad och fördelningen av kvinnor och män på sektorer, näringsgrenar och yrken är ojämn. Hälften av kvinnorna arbetar i privat och hälften i offentlig sektor, medan män till 80 procent arbetar inom den privata sektorn och till 20 procent inom den offentliga sektorn.

Med utgångspunkt från sektorerna blir bilden ännu tydligare. I kommun- och landstingssektorn utgör kvinnor en stor majoritet om 80 procent av de anställda. Den statliga sektorn är att beteckna som könsmässigt jämnt fördelad medan den privata sektorn har en övervikt av män.

Förutom en horisontell uppdelning på kvinnor och män inom olika sektorer och yrken, finns en vertikal uppdelning av kvinnor och män inom respektive sektor, där män i större utsträckning än kvinnor finns på högre befattningar, vilket även återspeglas i lönestatistiken.

1.2 Lön och inkomst

1.2.1 Män har högre månadslön

Månadslönen för kvinnor var 2004 i genomsnitt 21 500 kronor och för män 25 800 kronor. Kvinnors månadslön var således 83 procent av mäns månadslön. Detta efter att lön för deltidsanställda och timavlönade har räknats om till heltidslön.

Tabell 1.1 Månadslön och kvinnors andel efter sektor 2004

Månadslön, kronor och kvinnors lön i procent av mäns lön

Sektor	Månadslön		Kvinnors andel	
	Kvinnor	Män	Ej stv	Stv
Alla sektorer	21 500	25 800	83	92
Offentlig sektor	21 100	25 400	83	95
Kommun	20 100	22 000	91	98
Landsting	23 000	32 400	71	93
Stat	23 200	27 300	85	92
Privat sektor	22 000	25 900	85	91

Anm. Månadslönen är standardvägd (stv) med antagande att kvinnor och män fördelar sig lika på ålder, utbildning, arbetstid och sektor inom varje yrkesgrupp. Källa: Lönestrukturstatistik, Medlingsinstitutet

Löneskillnader mellan kvinnor och män kan till viss del förklaras med skillnader i yrke, sektor,

befattning, arbetslivserfarenhet och ålder. Det finns emellertid löneskillnader mellan kvinnor och män som är svåra att mäta statistiskt och som inte går att förklara på detta sätt utan kan antas bero på kön, s.k. osakliga löneskillnader.

I tabell 1.1 redovisas kvinnors lön i relation till mäns lön i två olika serier. I den standardvägda månadslönen har faktorer som ålder, utbildningsnivå, arbetstid och sektor inom yrkesgrupper vägts bort. Även om man bortser från skillnader som förklaras av dessa faktorer kvarstår löneskillnader mellan kvinnor och män.

Storleken på löneskillnaden varierar mellan sektorerna. Löneskillnaden är minst i den kommunala sektorn, där kvinnor utgör en majoritet. Detta gäller oavsett om lönen är standardvägd eller inte. Den standardvägda löneskillnaden är störst i den privata sektorn. I genomsnitt över hela arbetsmarknaden är kvinnors månadslön 92 procent av mäns månadslön när hänsyn har tagits till skillnad i yrkesval och sektor. Denna lönekvot har i stort sett legat på samma nivå sedan mätningarna började i mitten av 1990-talet.

I stället för att utgå från sektor kan indelningen av kvinnor och män göras efter hushållstyp och ålder för att studera löneskillnader mellan olika delar av befolkningen. Den genomsnittliga månadslönen är lägre för ensamstående än för sammanboende. Detta gäller för kvinnor och män i alla hushållstyper, vilket framgår av tabell 1.2. Kvinnors andel av mäns månadslön är 90 procent för ensamstående att jämföra med 80 procent för sammanboende.

Tabell 1.2 Månadslön och kvinnors andel efter hushållstyp 2004

Månadslön, kronor och kvinnors lön i procent av mäns lön

	Månadslön		Kvinnors andel
	Kvinnor	Män	
Samtliga	21 500	25 800	83
Ensamstående	20 700	22 900	90
med barn 0-6 år	19 100	..	80
med barn 7-17 år	20 700	25 200	82
20-44 år	19 900	21 900	91
45-64 år	21 800	24 900	88
Sammanboende	21 900	27 500	80
med barn 0-6 år	21 800	27 500	79
med barn 7-17 år	22 200	29 000	77
20-44 år	20 800	23 500	89
45-64 år	22 000	28 000	79

Anm. Månadslön är omräknad till heltidslön. Lönen är inte standardvägd. Källa: HEK, SCB och Medlingsinstitutet, Finansdepartementets beräkningar

1.2.2 Inkomst omfattar mer än lön

Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män minskar när förvärvsinkomsten i stället för löneinkomsten jämförs.

Förvärvsinkomsten för en ensamstående kvinna uppgår till 189 900 kronor och för en sammanboende kvinna till 210 200 kronor. Män har högre förvärvsinkomster och i genomsnitt är förvärvsinkomsten för en ensamstående man 217 100 kronor och för en sammanboende man 310 600 kronor.

För de allra flesta utgör lönen den största delen av förvärvsinkomsten. Men den genomsnittliga inkomstnivån beror också på förekomsten av heltids-, deltids- och övertidsarbete, samt på sjuktal, föräldraledighet och arbetslöshet i den observerade gruppen.

Tabell 1.3 visar kvinnors och mäns löne-, arbets- och förvärvsinkomst. Av anmärkningen till tabellen framgår vad som ingår i de tre olika inkomstbegreppen. Genomsnittet har beräknats för dem som har förvärvsinkomst för att synliggöra hur inkomstnivå och inkomstkvot mellan kvinnor och män ändras när flera inkomstslag ingår i inkomstbegreppet.

Förvärvsinkomst är ett taxeringsmässigt inkomstbegrepp som efter vissa avdrag utgör underlag för kommunal och statlig inkomstbeskattning. Inkomst av kapital ingår inte utan redovisas och beskattas separat.

Den relativa skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomster minskar när inkomstnivån ökar som en följd av att fler inkomstslag läggs till. Kvinnors ekonomiska ställning stärks således då jämförelsen avser förvärvsinkomst i stället för löneinkomst. Detta förhållande gäller i alla hushållstyper, vilket innebär att olika slags transfereringar har en utjämnande effekt på kvinnors ekonomiska ställning relativt män.

Trots att flera inkomstslag stärker kvinnors inkomst, kvarstår stora inkomstskillnader. Ensamstående kvinnor i åldern 45–64 år har högre genomsnittlig förvärvsinkomst än sammanboende kvinnor i samma ålder. En orsak är att sammanboende kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än ensamstående kvinnor. Sammanboende män har genomgående högre förvärvsinkomst än ensamstående män. Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män är störst bland småbarnsföräldrar.

I förvärvsinkomsten ingår även företagarinkomst. Denna är ofta svår att mäta på ett sätt som är jämförbart med inkomst för anställda. Företagarinkomsten är i genomsnitt högre för män än för kvinnor och dubbelt så många män som kvinnor har denna typ av inkomst.

Tabell 1.3 Löneinkomst, arbetsinkomst samt förvärvsinkomst efter hushållstyp 2004

Medelvärde (kronor per år) och kvinnors andel av mäns inkomst, procent

	Löneinkomst			Arbetsinkomst			Förvärvsinkomst		
	Kvinnor	Män	Andel %	Kvinnor	Män	Andel %	Kvinnor	Män	Andel %
Samtliga	163 500	241 000	68	177 800	247 000	72	203 200	274 100	74
Ensamstående	148 100	184 000	80	158 400	188 300	84	189 900	217 100	87
med barn 0-6 år	100 900	207 400	49	129 400	222 800	58	151 000	254 300	59
med barn 7-17 år	162 200	248 100	65	180 500	259 400	70	210 200	277 800	76
20-44 år	138 200	176 000	79	142 800	178 700	80	155 100	193 900	80
45-64 år	163 200	192 700	85	174 200	199 200	87	233 500	256 700	91
Sammanboende	171 700	277 500	62	188 200	284 600	66	210 200	310 600	68
med barn 0-6 år	134 300	287 800	47	172 500	301 300	57	184 900	309 900	60
med barn 7-17 år	202 000	313 400	64	211 300	319 000	66	226 500	330 600	69
20-44 år	175 400	238 400	74	181 600	240 500	76	192 000	248 500	77
45-64 år	175 100	255 600	69	185 000	260 600	71	222 200	317 100	70

Anm. Löneinkomst är summan av lön, bilförmån och företagarinkomst. Arbetsinkomst är summan av löneinkomst, sjukpenning, föräldrapenning och dagpenning vid utbildning eller tjänstgöring inom totalförsvaret. Förvärvsinkomst är summan av arbetsinkomst, ersättning vid arbetslöshet, utbetald pension, studiestöd och vårdbidrag. Ägare av fåmansbolag räknas som anställd. Genomsnitt för alla med förvärvsinkomst.

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Förvärvsinkomst visar emellertid inte en individs hela konsumtionsutrymme. Förekomst av kapital, skattefria transfereringar i form av familjestöd samt skatt på förvärvsinkomsten medför att den inkomst individen disponerar avviker från förvärvsinkomsten. För att bedöma individens konsumtionsutrymme måste hänsyn tas även till försörjningsbördan.

De genomsnittliga inkomsterna i tabell 1.3 har beräknats för drygt 5 miljoner personer med förvärvsinkomst. Av dessa är 49 procent kvinnor och 51 procent män. Fördelningen på hushållstyper framgår av tabell 1.4.

Tabell 1.4 Antal personer med förvärvsinkomst efter hushållstyp 2004

Antal (1000-tal) och könsfördelning, procent

	Antal		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Samtliga	2 478	2 540	49	51
Ensamstående	859	992	46	54
med barn 0-6 år	51	10	84	16
med barn 7-17 år	127	34	79	21
20-44 år	386	637	38	62
45-64 år	295	310	49	51
Sammanboende	1 620	1 548	51	49
med barn 0-6 år	410	410	50	50
med barn 7-17 år	415	414	50	50
20-44 år	196	186	51	49
45-64 år	599	538	53	47

Anm. Förvärvsinkomst inkluderar lön, företagarinkomst, inkomstrelaterade transfereringar (t.ex. sjukpenning och föräldrapenning), vilka är knutna till arbetet och kompenserar för inkomstbortfall samt ersättning vid arbetslöshet, utbetald pension, studiestöd och vårdbidrag

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

I avsnitt 1.3 redovisas vissa socialförsäkringar för 2004 samt deras utveckling från 1999. Det finns därför anledning att beskriva även lön och företagarinkomstens förändring under denna femårsperiod.

Under 2004 var lönesumman 1 019 miljarder kronor, varav 40 procent gick till kvinnor och 60 procent till män. Jämfört med 1999 är fördelningen mellan kvinnor och män i stort sett oförändrad. Den sneda fördelningen mellan kvinnor och män beror främst på mäns högre lön och företagarinkomst och kvinnors omfattande deltidsarbete.

År 2004 uppgick antalet personer med lön eller företagarinkomst till 4 534 000, varav 49 procent var kvinnor och 51 procent män. Kvinnors och mäns fördelning var densamma som för 1999.

Tabell 1.5 Lön och företagarinkomst 1999 och 2004

Utbetalt, miljarder kronor och antal (miljoner)

	Utbetalt / Antal		Könsfördelning 2004 (99), %	
	Kv.	M	Kv.	M
Lön, företagarinkest.	405,9	612,7	40 (39)	60 (61)
Antal personer	2,22	2,31	49 (49)	51 (51)

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

I genomsnitt var lön och företagarinkomsten 185 800 kronor för kvinnor jämfört med 266 800 kronor för män. Jämfört med 1999 har inkomsten ökat med 14 procent för kvinnor och 10 procent för män räknat i fasta priser.

1.3 Mest socialförsäkringsersättningar till kvinnor

I detta avsnitt analyseras kortfattat vissa ersättningar från socialförsäkringen. En jämförelse görs mellan 1999 och 2004 för att fastställa eventuella förändringar över tiden.

Skillnader i ersättning mellan kvinnor och män kan uppkomma av flera skäl. Löneskillnader följer med in i socialförsäkringssystemen då ersättningen baseras på aktuell inkomst genom sjukpenninggrundande inkomst (SGI) eller pensionsgrundande inkomst (PGI). Dessutom finns skillnader i grad av nyttjande mellan kvinnor och män. Detta är särskilt tydligt när det gäller föräldraförsäkringen. Det är därför viktigt att i analysen särskilja vilka skillnader som uppkommer när man studerar ersättningsnivåer respektive nyttjandegrad i de offentliga systemen.

1.3.1 Mäns uttag av föräldrapenning ökar

Under 2004 utbetalades 20,6 miljarder kronor i föräldrapenning, varav 72 procent till kvinnor och 28 procent till män. Fördelningen av det utbetalda beloppet har sedan 1999 blivit jämnare mellan kvinnor och män.

Fördelningen mellan kvinnor och män bland mottagarna av föräldrapenning har blivit jämnare och 2004 var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Jämfört med 1999 har antalet mottagare ökat med 64 000 män och 10 000 kvinnor.

Tabell 1.6 Föräldrapenning 1999 och 2004

Utbetalt, miljarder kronor och antal (1000-tal)

	Utbetalt / Antal		Könsfördelning 2004 (99), %	
	Kv.	M	Kv.	M
Föräldrapenning	14,9	5,7	72 (78)	28 (22)
Antal personer	546	426	56 (60)	44 (40)

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

I genomsnitt utbetalas 27 300 kronor till kvinnor och 13 400 kronor till män. Det större belopp som utbetalas till kvinnor är en följd av ett högre uttag av ersättningsdagar under året. Jämfört med 1999 har belopp per mottagare ökat något mer för män till följd av att andelen manliga mottagare och mäns uttagna dagar har ökat och att männen, när de tar ut föräldraledighet, får större ersättning eftersom de har högre lön.

1.3.2 Mest sjukpenning till kvinnor

Under 2004 utbetalades 36 miljarder kronor i sjukpenning, varav 61 procent till kvinnor och 39 procent till män. Jämfört med 1999 har kvinnors andel ökat från 58 procent och mäns andel minskat från 42 procent.

År 2004 uppgick antalet mottagare av sjukpenning till 702 000, varav 63 procent var kvinnor och 37 procent män. Könsfördelningen och antalet sjukpenningmottagare var oförändrat vid en jämförelse av de två åren. Mellan 1999 och 2004 skedde emellertid både en kraftig ökning och en lika kraftig minskning av antalet sjukpenningmottagare. Detta framgår emellertid inte av tabellen.

Tabell 1.7 Sjukpenning 1999 och 2004

Utbetalt, miljarder kronor och antal (1000-tal)

	Utbetalt / Antal		Könsfördelning 2004 (99), %	
	Kv.	M	Kv.	M
Sjukpenning	22,1	13,9	61 (58)	39 (42)
Antal personer	444	258	63 (63)	37 (37)

Anm. Sjuklön för de första 14 sjukskrivningsdagarna ingår inte.

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Skillnaden i könsfördelningen mellan utbetalt belopp och antal mottagare beror på att män har en högre sjukpenninggrundande inkomst än kvinnor och att kvinnor i genomsnitt har längre sjukskrivningsperioder.

År 2004 var det utbetalda beloppet per kvinna 49 800 kronor jämfört med 53 800 kronor per man. Det är en ökning från 1999 då beloppet i genomsnitt uppgick till 35 300 kronor per kvinna och 43 200 kronor per man.

1.3.3 Sjuk- och aktivitetsersättning mer ojämnt fördelat

Långa sjukskrivningar kan leda till att en person erhåller sjuk- och aktivitetsersättning, vilket oftast är en mer varaktig form av ersättning vid långvarig/bestående ohälsa. En del personer drabbas redan i unga år av invaliditet/arbetsoförmåga. För andra uppkommer detta till följd av sjukdom, arbetsskada eller olycka, vilken sätter ned arbetsförmågan helt eller delvis.

Tabell 1.8 Sjuk- och aktivitetsersättning 1999 och 2004

Utbetalt, miljarder kronor och antal (1000-tal)

	Utbetalt / Antal		Könsfördelning 2004 (99), %	
	Kv.	M	Kv.	M
Sjuk, aktivitetsers.	27,2	23,1	54 (51)	46 (49)
Antal personer	310	205	60 (57)	40 (43)

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2004 utbetalades 50 miljarder kronor i sjuk- och aktivitetsersättning, varav 54 procent till kvinnor och 46 procent till män. Jämfört med 1999 är fördelningen ojämnare mellan kvinnor och män så att en ännu större andel nu betalas till kvinnor.

Antalet mottagare uppgick till 515 000, varav 60 procent var kvinnor och 40 procent var män. Könsfördelningen har blivit mer ojämn sedan 1999. Antal personer med ersättning har ökat med 85 000 kvinnor och 35 000 män mellan 1999 och 2004.

Det genomsnittliga beloppet per mottagare var 87 600 kronor för kvinnor och 112 700 kronor för män.

1.3.4 Fler kvinnor tar ut pension före 65 års ålder jämfört med 1999

Det finns ingen formell pensionsålder sedan det nya pensionssystemet infördes 2003. Garanti-pension kan tas ut tidigast från 65 års ålder, men det är möjligt att ta ut inkomstrelaterad ålderspension vid 61 års ålder. Denna kan tas ut som hel pension eller som andel av hel pension.

Det är inte ovanligt att pension betalas som komplement till löneinkomst eller till annan transferering. Förutom förtida uttag av inkomstrelaterad pension kan det till betydande del vara tjänstepension, änkepension eller omställningspension som kompletterar uttag av privata pensionslösningar.

Tabell 1.9 Pension före 65 års ålder 1999 och 2004

Utbetalt, miljarder kronor och antal (1000-tal)

	Utbetalt / Antal		Könsfördelning 2004 (99), %	
	Kv.	M	Kv.	M
Pension	17,8	26,9	40 (41)	60 (59)
Antal personer	323	293	52 (50)	48 (50)

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2004 utbetalades 45 miljarder kronor i pension till personer yngre än 65 år, varav 40 procent till kvinnor och 60 procent till män. Fördelningen mellan kvinnor och män är i stort sett oförändrad jämfört med 1999.

År 2004 var antalet mottagare 616 000, varav 52 procent kvinnor och 48 procent män. Könsfördelningen har blivit mer ojämn sedan 1999. Det förklaras av att antalet kvinnor som tar ut pension i förtid mer än fördubblats medan antalet män har ökat med 95 procent mellan 1999 och 2004.

Det mottagna beloppet är i genomsnitt 91 600 kronor för män och 55 000 kronor för kvinnor. Fortfarande betalas ett större belopp per mottagare till män. Jämfört med 1999 är det genomsnittliga beloppet per mottagare lägre till följd av att fler mottagare har pension som komplement till annan inkomst i stället för enbart inkomst från pension.

1.4 Män har ökat sin andel av arbetslöshetsstödet

Stöd vid arbetslöshet omfattar ersättning vid arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning. Ersättningen är inkomstrelaterad för den som är ansluten till en arbetslöshetskassa. Det utbetalda beloppets storlek beror på den försäkrades lönenivå, om arbetslösheten är på heltid eller deltid och hur länge ersättning har betalats under året. För dem som inte är försäkrade betalas ersättning på grundnivå.

Tabell 1.10 Arbetsmarknadsstöd 1999 och 2004

Utbetalt, miljarder kronor och antal (1000-tal)

	Utbetalt / Antal		Könsfördelning 2004 (99), %	
	Kv.	M	Kv.	M
Arbetsmarknadsstöd	18,7	23,7	44 (47)	56 (53)
Antal personer	367	327	53 (54)	47 (46)

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2004 utbetalades 42 miljarder kronor i arbetsmarknadsstöd, varav 44 procent till kvinnor och 56 procent till män. Jämfört med 1999

har kvinnors andel minskat och mäns andel av arbetsmarknadsstödet ökat.

År 2004 var antalet mottagare 694 000, varav 53 procent kvinnor och 47 procent män. Könsfördelningen har i stort sett varit oförändrad jämfört med 1999.

Till kvinnor betalades i genomsnitt 51 100 kronor under året och till män 72 600 kronor. Det är en svag minskning från 1999 för kvinnor och en svag ökning för män räknat i fasta priser.

1.5 Pensionsrätt är uppskjuten konsumtion

Alla pensionstillgångar kan ses som uppskjuten konsumtion. Man avstår inkomster nu för att kunna konsumera som pensionär. Det offentliga pensionssystemet medför att behovet av privat sparande blir mindre. Ändå har privat sparande stimulerats genom att ett begränsat belopp är avdragsgillt i inkomstdeklarationen.

1.5.1 Offentligt pensionssparande utjämnar

Summan av inkomst från arbete, skattepliktiga transfereringar från socialförsäkringen och arbetslöshetsstöd utgör merparten av underlaget för pensionsrätten.

På dessa pensionsgrundande belopp betalar antingen den deklarationsskyldige allmän pensionsavgift som egenavgift och arbetsgivaren arbetsgivaravgifter eller så betalar staten ålderspensionsavgift på ersättningar från socialförsäkringen.

Till detta kommer en pensionsrätt som inte är inkomstbaserad, utan utgår under speciella skeden i livet, såsom till person som studerar, utför pliktjänst, har små barn eller är förtidspensionär. Denna komplettering av den intjänade pensionsrätten medför i praktiken en utjämning, med allmänna skattemedel, av pensionsrätten mellan kvinnor och män. Det sker även en utjämning genom ett könsneutralt delningstal, garantipension och avgifter på oförsäkrade inkomster.

Pensionsrätter kan inte disponeras innan uttag av offentligt pension sker.

1.5.2 Fler kvinnor än män har privat pensionsparande

Belopp som avsätts till sparande i privat pensionsförsäkring är avdragsgillt i inkomstdeklarationen vid taxeringen. Fler kvinnor än män, 42 procent jämfört med 35 procent, sparar pengar till privat pension. Kvinnor avsätter i genomsnitt ett lägre belopp per år än män, som andel av den disponibla inkomsten är beloppet dock något högre; 3,0 procent för kvinnor och 2,8 procent för män. Det är vanligare att sammanboende än att ensamstående pensionsparar. Även som andel av disponibel inkomst är beloppen högre för sammanboende. Det gäller för både kvinnor och män.

Tabell 1.11 Privat pensionsparande 1999 och 2004

Andel av befolkningen med avdragsgill pensionspremie, procent och andel av disponibel inkomst, procent

	Andel		Andel av disponibel inkomst	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Samtliga 2004	42	35	3,0	2,8
Ensamstående	30	26	2,6	2,7
Sammanboende	48	40	3,2	2,8
Samtliga 1999	39	31	4,0	3,6
Ensamstående	29	23	3,3	3,5
Sammanboende	45	37	4,2	3,6

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Sedan 1999 har andelarna kvinnor och män som pensionsparar ökat med 3–4 procentenheter. De belopp som sparas var som andel av disponibel inkomst betydligt högre 1999.

1.6 Inkomst av kapital

Inkomst av kapital kan bidra till en högre disponibel inkomst. Ett överskott betyder att det finns räntebärande tillgångar eller att en kapitalvinst har gjorts till följd av t.ex. försäljning av eget hem, bostadsrätt eller aktier. Underskott av kapital uppstår vid kapitalförlust eller då utgiften för räntan på lån är större än räntan på tillgången. Ett underskott kan fördelas mellan personer som är sambeskattade, en möjlighet som ensamstående inte har.

Medianvärdena av överskott och underskott av kapital samt andelen med kapital av befolkningen framgår av tabell 1.12. Överskott av kapital uppgår till 20 miljarder kronor för

kvinnor och 43 miljarder kronor för män och underskott av kapital är 23 miljarder kronor för kvinnor och 30 miljarder kronor för män. Sammantaget ger inkomst av kapital ett underskott på 2 miljarder kronor för kvinnor och ett överskott på 13 miljarder kronor för män.

Vid en jämförelse med 1999 är medianvärdet på överskotten lägre och underskotten högre räknat i fasta priser. Andelen kvinnor och män med underskott har ökat.

År 2004 har 27 procent av kvinnorna och 25 procent av männen ett överskott av kapital medan 63 procent av kvinnorna och 65 procent av männen har underskott av kapital.

Tabell 1.12 Kapitalinkomst 1999 och 2004

Medianvärde, kronor per år och andel, procent

	Median		Andel av befolkningen	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2004				
Överskott av kapital	2 000	4 400	27	25
Kapitalinkomst saknas	0	0	10	10
Underskott av kapital	-9 000	-11 200	63	65
1999				
Överskott av kapital	3 200	7 800	34	30
Kapitalinkomst saknas	0	0	12	12
Underskott av kapital	-7 600	-10 600	54	58

Anm. Kapitalinkomst består av summan av inkomstränta, utdelning och kapitalvinst minus skuldränta, kapitalförlust och förvaltningskostnad.

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

1.6.1 Tillgångar

En förutsättning för att en kapitalvinst/-förlust ska uppkomma är att det finns tillgångar att realisera. Marknadsvärdet på hushållens tillgångar uppgår sammanlagt till 2 100 miljarder kronor för män och 1 600 miljarder kronor för kvinnor, vilket innebär att kvinnor sammanlagt har 43 procent av tillgångarna. Skulder till marknadsvärde uppgår till 1 050 miljarder kronor för män och 850 miljarder kronor för kvinnor. I tabell 1.13 finns uppgifter om sammansättningen av nettoförmögenheten. Tillgångar är uppdelade på reala (eget hem och annan fastighet) och finansiella (bankmedel och aktier).

De genomsnitt som redovisas avser personer med marknadsvärderade tillgångar och skulder av respektive kategori. Även andelen med tillgångar och skulder framgår av tabellen.

Tabell 1.13 Marknadsvärderade tillgångar och skulder 2004

Andel med nettotillgång, procent, medelvärde kronor per år

	Andel med nettotillgång		Genomsnitt för andelen		Kvinnors andel %
	Kv.	M	Kv.	M	
Reala	55	59	906 000	1 033 000	88
Finansiella	65	66	193 000	271 000	71
Övriga	1	2	536 000	1 535 000	35
Summa tillgångar	78	79	802 000	1 026 000	78
Skulder	80	84	416 000	478 000	87
Nettoförmögenhet	94	95	314 000	433 000	73

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Förekomst av nettoförmögenhet varierar efter ålder och hushållstyp. Många barnfamiljer utgörs av unga kvinnor och män som ofta har skulder för eget hem. Ensamstående kvinnor med barn har nästan ingen nettoförmögenhet medan sammanboende män utan hemmavarande barn har en genomsnittlig nettoförmögenhet på 713 000 kronor. Män har generellt sett högre nettoförmögenhet än kvinnor. Undantaget är ensamstående utan hemmavarande barn där kvinnor har lite högre nettoförmögenhet än män.

Tabell 1.14 Andel med nettoförmögenhet samt genomsnittligt belopp 2004

Procent, kronor

	Andel med nettotillgång		Genomsnitt för andelen		Kvinnors andel %
	Kv.	Män	Kv.	M	
Ensamstående					
med barn	94	96	32 000	189 000	17
utan barn	91	92	278 000	269 000	103
Sammanboende					
med barn	96	98	230 000	384 000	60
utan barn	95	97	494 000	713 000	69

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

1.7 Högre inkomst ger högre skatt för män

De flesta inkomster och transfereringar som hittills behandlats är skattepliktiga till kommunal och statlig inkomstskatt. Fastigheter, tillgång i form av kapital samt förmögenhet är på olika sätt föremål för statlig beskattning.

Indirekt beskattning i form av moms och punktskatter samt arbetsgivaravgifter har inte tagits med i denna redovisning.

Tabell 1.15 Slutlig skatt 1999 och 2004

Inbetalt, miljarder kronor och antal (1000-tal)

	Inbetalt / Antal		Könsfördelning 2004 (99), %	
	Kv.	M	Kv.	M
Slutlig skatt	165,4	262,4	39 (39)	61 (61)
Antal personer	2,47	2,53	49 (49)	51 (51)

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Under 2004 inbetalades 428 miljarder kronor i skatt, varav 39 procent av kvinnor och 61 procent av män. Jämfört med 1999 är fördelningen mellan kvinnor och män densamma.

Antalet skattebetalare var 5 miljoner, varav 49 procent är kvinnor och 51 procent män. Andelarna är oförändrade jämfört med 1999.

År 2004 betalade en kvinna i genomsnitt 66 900 kronor och en man 103 800 kronor i sammanlagd skatt. Det är nästan oförändrat i fasta priser för både kvinnor och män jämfört med 1999. Män har i genomsnitt högre beskattningsbar inkomst än kvinnor och betalar därför mer kommunal skatt. Fler män än kvinnor betalar även statlig inkomstskatt och då med ett högre genomsnittligt belopp.

1.8 Individuell disponibel inkomst

En persons inkomst utgörs huvudsakligen av lön, företagarinkomst och ersättning från social- eller arbetslöshetsförsäkring. Lån och bidrag för studier samt avkastning av kapital kan utgöra en viktig kompletterande inkomställa.

Familjestöd i form av skattefri transferering till hushåll som barn-, bostads- eller socialbidrag har betydelse för många. I följande redovisning av individuell disponibel inkomst har dessa stöd fördelats lika mellan kvinnor och män som är sammanboende.

1.8.1 Genomsnittlig disponibel inkomst högre för män

För samtliga kvinnor och män i åldern 20–64 år redovisas i tabell 1.16 inkomsten uppdelat på inkomstslag. Den individuella disponibla inkomsten är summan av de redovisade medelvärdena.

Lön, företagarinkomst, inkomst av kapital samt skatt är väsentligt högre för män än för kvinnor. Skattepliktig ersättning, skattefria individuella bidrag och familjestöd är högre för

kvinnor. En orsak är att fler kvinnor än män är ensamstående med försörjningsansvar för barn.

Tabell 1.16 Sammansättning av disponibel inkomst 2004

Medelvärde, kronor per år samt kvinnors andel, procent

Inkomstslag	Medelvärde		Kvinnors andel
	Kvinnor	Män	
Lön, företagarinkomst, kapital	169 700	255 100	67
Skattepliktig ersättning	+40 500	+36 000	113
Skattefritt individuellt bidrag	+4 400	+3 100	142
Familjestöd	+9 600	+6 000	160
Skatt	-64 100	-97 700	66
Summa disponibel inkomst	160 200	202 500	79

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Den disponibla inkomsten redovisas mer detaljerat i tabell 1.17. De tre första kolumnerna anger hur många miljarder kronor som under år 2004 betalats ut till kvinnor respektive män samt kvinnors inkomstsumma som andel av mäns.

För att visa hur vanligt inkomstslaget är följer därpå två kolumner med uppgift om hur stor andel av alla kvinnor respektive män som mottagit inkomstslaget.

Tabell 1.17 avslutas med medelvärdet för de kvinnor respektive män som mottagit inkomstslaget samt kvinnors andel av mäns medelvärde. Beräknade belopp är således inte ett genomsnitt för hela befolkningen i åldern 20–64 år. Detta medför att medelvärden för inkomstslagen inte kan adderas till disponibel inkomst.

Kvinnor tar emot skattepliktiga transfereeringar i större omfattning än män. Totalt har 57 procent av kvinnorna tagit emot någon form av skattepliktig ersättning under 2004, medan motsvarande andel för män är 45 procent.

Skillnaden är mindre när det gäller familjestödet, där 44 procent av kvinnorna och 43 procent av männen fått någon form av familjestöd. Fler kvinnor än män är ensamstående med barn och får bostadsbidrag eller hela barnbidraget. För sammanboende fördelas barnbidraget lika i denna sammanställning. Män betalar mer än kvinnor i underhållsstöd.

Skillnad i nyttjandegrad och bakomliggande inkomstnivå medför att det är stor skillnad mellan kvinnor och män vad avser de utbetalda beloppen. Den ojämna fördelningen av betalt och obetalt arbete mellan kvinnor och män blir synlig i vissa inkomstslag. Att kvinnor tar ett större ansvar för omsorg om barn och oftare är ensamstående föräldrar kommer till ekonomiskt uttryck i de ersättningsformer som är

förknippade med föräldraskap, såsom föräldrapenning, barnbidrag och mottaget underhåll.

Till viss del kan även bidrag i form av bostadsstöd och ekonomiskt bistånd härledas till detta. I dessa ersättningsformer får kvinnor högre genomsnittliga belopp än män och utgör en större andel av dem som får del av detta inkomstslag. Att kvinnor tar ut flest dagar med föräldrapenning kan bero på att familjen förlorar mindre om den som tjänar minst tar ut föräldrapenning, dvs. systemet kan bidra till sådana effekter. Beräkningar gjorda till Föräldraförsäkringsutredningen² visar emellertid att det kostar väldigt lite att dela föräldrapenninguttaget. Andra faktorer betyder mycket mer.

Fler kvinnor än män studerar. Studiestöd i form av lån och bidrag vid högskolestudier går därför i större utsträckning till kvinnor än till män. För övriga inkomstslag har kvinnor en lägre medelinkomst än män, trots att kvinnor tar emot bidraget under längre tid eller att fler kvinnor än män har inkomstslaget.

Män har högre förvärvsinkomst och större överskott av kapital än kvinnor. Därför betalar män mer skatt på inkomst, kapital och andra tillgångar än kvinnor. Detta gäller både de inbetalda beloppen och de medelvärden som beräknats för alla som betalar skatt. Således sker en omfördelning från män till kvinnor via skattesystemet.

² Reformerad föräldraförsäkring SOU 2005:73.

Tabell 1.17 Disponibel inkomst uppdelad på inkomstslag 2004

Inkomstsumma (miljarder kronor per år), medelvärde (kronor per år), andel med inkomstslaget (procent) samt kvinnors andel av mäns inkomst (procent)

Inkomstslag	Inkomstsumma, mdkr		Andel för kvinnor i % av män	Andel med inkomstslag, %		Medelinkomst för de med inkomstslag		Andel för kvinnor i % av män
	Kvinnor	Män		Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
+Lön	394,0	581,5	68	83	83	186 100	268 100	69
+Företagarinkomst	11,8	31,2	38	10	20	44 200	61 100	72
=Lön +företagarinkomst	405,9	612,7	66	86	88	185 800	264 800	70
+Sjukpenning m.m.	49,8	37,6	132	27	17	72 300	85 400	85
+Föräldrapenning	14,9	5,7	261	21	16	27 300	13 400	204
+Arbetsmarknadsstöd	18,7	23,7	79	14	13	51 100	72 600	70
+Pension	17,8	26,9	66	13	11	55 000	91 600	60
+Övrigt skattepliktigt	1,9	0,4	475	2	1	40 600	24 100	168
=Skattepliktig ersättning	103,2	94,2	110	57	45	71 600	79 600	90
=Inkomst före skatt	509,0	707,0	72	97	97	204 900	277 800	74
- Statlig och kommunal inkomstskatt	146,3	227,1	64	95	95	60 300	91 400	66
=Inkomst efter skatt	362,7	479,8	76	97	97	146 000	188 600	77
+Ränta, utdelning	9,8	21,2	46	60	60	6 400	13 500	47
+Kapitalvinst	17,1	33,5	51	13	16	49 900	78 400	64
- Skatt kapital	-0,7	4,3	..	86	87	-300	1 900	..
- Annan skatt	12,4	16,8	74	96	96	5 100	6 700	76
=Inkomst före stöd	377,9	513,5	74	98	98	150 800	200 200	75
+Barnbidrag	11,2	9,0	124	37	31	11 900	11 100	107
+Bostadsstöd	4,9	2,1	233	9	4	21 300	17 700	120
+Socialbidrag	3,6	2,9	124	4	4	32 100	29 000	111
+Underhållsstöd mottaget	4,7	1,1	427	9	2	19 600	18 300	107
- Underhållsstöd givet	0,7	3,4	21	2	7	13 700	17 600	78
=Summa familjestöd	23,8	12,2	195	44	43	21 200	11 000	193
+Studiestöd. Lån + bidrag	11,3	8,1	140	10	7	44 200	43 800	101
- Studielån. Återbetalt	4,7	4,1	115	23	15	8 300	10 100	82
=Summa disponibel inkomst	408,3	529,8	77	100	100	160 600	203 200	79

Anm. Medelvärdet är beräknat för den andel som har inkomstslaget oavsett om det endast är för en del av året.
Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

1.8.2 Ekonomisk standard högre och jämnare fördelad för sammanboende

Individuell disponibel inkomst tar inte hänsyn till försörjningsbördan, dvs. om fler än en person ska leva på inkomsten, och denna inkomst visar således inte personens ekonomiska standard. Genom att summera hushållets inkomster och korrigera för försörjningsbörda med hänsyn till den samlade inkomsten och antal hushållsmedlemmar beräknas den ekonomiska standarden. Denna justerade disponibla inkomst antas i beräkningen fördelas lika mellan medlemmarna i hushållet, vilket gör att den ekonomiska standarden blir jämförbar mellan hushåll av olika storlek.

Det innebär att ekonomisk standard är ett mått för att beskriva hur ekonomiska resurser skiljer sig åt mellan hushåll av olika storlek och med olika sammansättning. Detta mått används, utöver den disponibla inkomsten, vanligen vid redovisning av inkomstfördelningen.

Tabell 1.18 Individuell disponibel inkomst och ekonomisk standard 2004

Medelvärde, kronor per år samt andel, procent

	Individuell disponibel inkomst			Ekonomisk standard		
	Kvinnor	Män	Kv. %	Kvinnor	Män	Kv. %
Totalt	160 200	202 500	79	182 400	185 600	98
Ensamstående	158 800	162 100	98	143 400	158 400	91
Samboende	160 900	229 100	70	203 300	203 600	100

Anm. Att ekonomisk standard inte är 100 procent för alla sammanboende beror på att personer redovisas efter individuell ålder. Vid beräkning av ekonomisk standard ingår även make/maka som har fyllt 65 år.

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Som framgår av tabell 1.18 är den ekonomiska standarden för sammanboende mer jämn än den individuella inkomsten för kvinnor och män. Ensamstående har lägre ekonomisk standard än sammanboende. Ensamstående kvinnor har oftare försörjningsansvar än ensamstående män. Att hemmavarande barn ska dela på den disponibla inkomsten är en förklaring till skillnaden mellan könen bland de ensamstående. Detta är ett skäl till att redovisningen i avsnitt 1.8.3 delas upp på olika hushållstyper efter förekomst av barn.

1.8.3 Lägst ekonomisk standard för ensamstående kvinnor med barn

Hushåll med medlemmar i varierande åldrar och sammansättning får sin inkomst från olika inkomstslag. Beloppens storlek varierar även som följd av att de avser olika lång tid under året eller är en följd av skillnader i inkomstnivå. Det innebär att inkomstslagen för olika hushåll varierar. Inkomstslag av mindre omfattning särredovisas inte utan har summerats och benämns här annan transferering. Vissa inkomstslag som lön, skatt och familjestöd återges i alla tabeller.

Redovisningen styrs av det yngsta barnets ålder och om föräldern är ensamstående eller sammanboende. För hushåll utan barn sker en indelning efter den vuxnes ålder. Varje tabell omfattar olika många personer men information om andelen som har inkomstslaget redovisas inte av utrymmesskäl.

Småbarnsfamiljer

Disponibel inkomst för sammanboende kvinnor är lägre än för ensamstående kvinnor men ekonomisk standard är väsentligt högre. Sammanboende män har såväl högre inkomst som ekonomisk standard jämfört med ensamstående män.

Tabell 1.19 Ensamstående med barn 0–6 år. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 53 000, antal män 11 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv	M	Kv	M
Lön/företagarinkomst	5,1	2,2	134 200	236 800
Föräldrapenning	0,8	0,1	25 000	..
Annan transferering	1,8	0,5	74 800	..
Inkomstskatt	2,1	0,9	44 200	83 200
Inkomst före stöd	5,8	1,8	114 900	174 700
Familjestöd	3,5	0,5	66 600	46 900
Disponibel inkomst	9,5	2,3	180 800	215 300
Ekonomisk standard	-	-	105 600	132 300

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Ensamstående med små barn³ är den minsta gruppen med 64 000 personer, i vilken kvinnor utgör 83 procent och män 17 procent. Den sam-

³ Det yngsta barnet är 0–6 år i tabell 1.19 och 1.20.

manlagda lönesumman uppgår till 7 miljarder kronor, varav kvinnor står för 70 procent och män 30 procent. Föräldrapenning är ett viktigt bidrag till inkomsten för kvinnor i denna grupp. Uppgift om föräldrapenning för män är osäker och kan inte redovisas. Familjestödet för kvinnor är 69 procent av lön/företagarinkomst och för män 23 procent. Män i denna grupp har väsentligt högre löneinkomst än kvinnor.

Ekonomisk standard är jämnare fördelad mellan kvinnor och män jämfört med löneinkomsten. Ensamstående mammor med små barn har den lägsta ekonomiska standarden av kvinnor i alla grupper. Detsamma gäller ensamstående småbarnspappor, som har lägst ekonomisk standard av alla män.

Tabell 1.20 Sammanboende med barn 0–6 år. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 419 000, antal män 419 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv	M	Kv	M
Lön/företagarinkomst	55,0	117,9	149 400	297 900
Ersättning ohälsa	3,5	1,7	36 100	43 800
Föräldrapenning	13,2	4,9	38 100	16 300
Arbetsmarknadsstöd	3,5	3,6	47 500	67 500
Annan transferering	1,0	0,6	43 000	41 300
Kapitalinkomst	3,2	7,7	12 700	29 500
Inkomstskatt	21,5	42,7	53 300	105 500
Annan skatt	2,3	4,1	5 600	10 000
Inkomst före stöd	57,1	91,4	138 800	221 400
Familjestöd	6,1	5,4	14 700	12 800
Disponibel inkomst	63,4	96,0	151 400	229 200
Ekonomisk standard	-	-	165 100	165 100

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Gruppen sammanboende med små barn består av 838 000 personer. Lönesumman uppgår till 173 miljarder kronor. Kvinnors andel är 32 procent och mäns 68 procent.

Föräldrapenning utgör en stor andel av inkomsten och utbetalas huvudsakligen till kvinnor. Det genomsnittliga beloppet per mottagare är också högre eftersom kvinnor får ersättning under längre tid. Män betalar dubbelt så mycket inkomstskatt som kvinnor till följd av högre förvärvsinkomst. Familjestödet är ungefär lika stort för kvinnor och män eftersom barnbidraget har delats lika mellan könen.

Enligt beräkningen är den ekonomiska standarden lika för kvinnor och män. Män är dock

att betrakta som ekonomiskt självständiga i högre grad än kvinnor, dvs. män kan som individer i större grad än kvinnor försörja sig själva och sina barn genom lön eller företagarinkomst.

Familjer med äldre barn

Ekonomisk standard för familjer med äldre barn är högre än för familjer med småbarn. Ekonomisk standard för sammanboende med äldre barn är även högre än för ensamstående med äldre barn.

Tabell 1.21 Ensamstående med barn 7–17 år. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 133 000, antal män 35 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv	M	Kv	M
Lön/företagarinkomst	20,6	8,5	191 400	267 000
Ersättning ohälsa	3,6	0,5	81 900	84 100
Arbetsmarknadsstöd	1,5	0,4	62 700	83 400
Annan transferering	1,2	0,3	24 300	26 900
Kapitalinkomst	0,6	0,1	9 800	5 700
Inkomstskatt	7,9	3,0	62 600	88 200
Annan skatt	0,6	0,2	4 900	6 400
Inkomst före stöd	19,5	6,8	152 900	196 000
Familjestöd	6,7	1,2	51 500	37 500
Disponibel inkomst	26,3	7,9	197 800	228 400
Ekonomisk standard	-	-	124 700	143 700

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Ensamstående där yngsta barnet är 7–17 år består av 168 000 vuxna. Kvinnor utgör 79 procent och män utgör 21 procent. Lönesumman uppgår till 29 miljarder kronor. Även i denna grupp är mäns lön och företagarinkomst per person betydligt högre än kvinnors.

Ersättning vid ohälsa är vanligt förekommande för kvinnor, men det genomsnittliga beloppet vid ohälsa och arbetsmarknadsstöd är högre för män än för kvinnor. Kvinnor får däremot högre familjestöd än män.

Både kvinnor och män i denna grupp har högre ekonomisk standard än ensamstående med små barn. Ensamstående kvinnor med äldre barn har den näst lägsta ekonomiska standarden av alla grupper.

Tabell 1.22 Sammanboende med barn 7–17 år. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 423 000, antal män 420 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv.	M	Kv.	M
Lön/företagarinkomst	83,8	129,7	213 800	325 700
Ersättning ohälsa	6,4	4,2	64 600	70 300
Föräldrapenning	0,5	0,3	4 000	4 600
Arbetsmarknadsstöd	2,8	2,9	54 500	76 500
Pension	1,0	1,9	29 600	53 400
Kapitalinkomst	3,8	11,7	14 600	41 300
Inkomstskatt	27,9	46,8	68 000	114 000
Annan skatt	2,8	5,3	6 800	12 800
Inkomst före stöd	69,2	99,5	165 500	238 600
Familjestöd	4,5	3,7	12 200	10 200
Disponibel inkomst	73,9	102,8	174 800	244 600
Ekonomisk standard	-	-	189 600	189 500

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Även sammanboende med barn 7–17 år är en stor grupp. Lönesumman uppgår till 214 miljarder kronor och kvinnors andel är 39 procent och mäns 61 procent.

Mäns kapitalinkomst är väsentligt högre än kvinnors. I gruppen motsvarar kvinnors disponibla inkomst 71 procent av mäns disponibla inkomst.

Hushåll 20–44 år utan hemmavarande barn

Ekonomisk standard för ensamstående 20–44 år utan barn är högre än för ensamstående föräldrar. Sammanboende kvinnor och män i åldersgruppen har högre inkomst och ekonomisk standard än ensamstående.

Ensamstående 20–44 år utan hemmavarande barn i tabell 1.23 omfattar mer än en miljon personer, varav 37 procent kvinnor och 63 procent män. Lönesumman är 165 miljarder kronor. Kvinnors genomsnittliga lön/företagarinkomst i procent av mäns uppgår till 78 procent.

Summan av erhållna transfereringar är för både kvinnor och män lägre än den betalda inkomstskatten. Studiestödet är en viktig inkomstkälla för denna hushållstyp.

Tabell 1.23 Ensamstående 20–44 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 405 000, antal män 677 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv	M	Kv	M
Lön/företagarinkomst	53,4	112,0	148 900	191 200
Ersättning ohälsa	3,6	5,4	62 800	68 300
Arbetsmarknadsstöd	3,2	7,1	39 900	61 500
Annan transferering	0,6	0,9	28 000	20 500
Kapitalinkomst	3,6	4,7	15 600	12 700
Inkomstskatt	16,6	36,4	46 200	60 300
Annan skatt	2,8	4,7	7 400	7 500
Inkomst före stöd	46,1	91,6	116 800	141 400
Studiestöd	5,7	6,1	43 800	42 600
Disponibel inkomst	51,9	97,7	128 700	145 000
Ekonomisk standard	-	-	128 200	144 200

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Ekonomisk standard för ensamstående 20–44 år utan barn, som innefattar flertalet studerande kvinnor och män, är högre än för ensamstående föräldrar.

Tabell 1.24 Sammanboende 20–44 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 203 000, antal män 191 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv.	M	Kv.	M
Lön/företagarinkomst	34,4	44,4	184 400	243 200
Ersättning ohälsa	1,7	0,7	58 100	53 200
Arbetsmarknadsstöd	1,8	2,0	40 900	66 200
Kapitalinkomst	1,3	1,5	10 600	12 200
Inkomstskatt	10,8	14,3	56 900	78 800
Annan skatt	1,2	1,4	6 000	7 500
Inkomst före stöd	28,1	33,8	141 200	179 900
Disponibel inkomst	29,7	34,3	147 500	181 000
Ekonomisk standard	-	-	201 700	200 300

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Gruppen yngre sammanboende utan hemmavarande barn uppgår till 394 000 personer, varav 52 procent kvinnor och 48 procent män. Kvinnors lön och företagarinkomst uppgår till 76 procent av mäns. Ersättning vid ohälsa och arbetsmarknadsstöd är lägre än för kvinnor och män i andra grupper.

Genom antagandet om lika delning av hushållets inkomst är den ekonomiska standarden utjämnad mellan kvinnor och män. På grund av kvinnors lägre lön/företagarinkomst är de mer beroende av mäns inkomster än män är av kvinnors inkomst.

Medelålders hushåll utan hemmavarande barn

För ensamstående i åldersgruppen är kvinnors ekonomiska standard 94 procent av männens standard. Den ekonomiska standarden för sammanboende kvinnor och män är den högsta av de åtta jämförda grupperna när det antas ske en utjämning inom hushållet.

Tabell 1.25 Ensamstående 45–64 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 300 000, antal män 317 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv.	M	Kv.	M
Lön/företagarinkomst	48,1	59,8	215 900	253 900
Ersättning ohälsa	12,6	11,9	91 700	106 500
Arbetsmarknadsstöd	1,7	3,7	61 100	98 600
Annan transferering	7,0	5,3	74 000	67 200
Kapitalinkomst	5,2	8,0	26 900	44 100
Inkomstskatt	20,3	25,4	69 100	83 300
Annan skatt	2,3	4,3	7 800	14 000
Inkomst före stöd	52,3	60,2	176 000	193 000
Familjestöd	1,7	0,4	27 100	4 000
Disponibel inkomst	53,7	60,5	179 000	191 900
Ekonomisk standard	-	-	178 900	191 200

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Hushållstypen består av 617 000 personer, varav 49 procent kvinnor och 51 procent män. Lönesumman uppgår till 108 miljarder kronor. Kvinnors genomsnittliga lön och företagarinkomst är 85 procent av mäns. Ersättning vid ohälsa utgör en stor del av den disponibla inkomsten för både kvinnor och män, liksom arbetsmarknadsstöd och pension. Män har betydligt större kapitalinkomster än kvinnor. Familjestöd och då främst boendestöd har viss betydelse för kvinnor.

Den ekonomiska standarden är högre för både kvinnor och män än för övriga ensamstående grupper.

Tabell 1.26 Sammanboende 45–64 år utan hemmavarande barn. Inkomst 2004

Miljarder kronor per år samt medelvärde kronor per år för de med respektive inkomstslag. **Antal kvinnor 613 000, antal män 547 000**

	Inkomstsumma		Medelinkomst för de med inkomstslag	
	Kv.	M	Kv.	M
Lön/företagarinkomst	105,4	138,2	206 300	291 300
Ersättning ohälsa	17,7	13,0	81 900	100 800
Arbetsmarknadsstöd	3,5	3,9	63 300	85 200
Pension	8,2	18,0	54 400	123 600
Kapitalinkomst	8,8	21,1	19 200	51 200
Inkomstskatt	39,2	57,6	65 800	107 900
Annan skatt	4,9	8,6	8 100	15 900
Inkomst före stöd	99,8	128,3	164 100	236 900
Disponibel inkomst	99,9	128,3	163 300	235 700
Ekonomisk standard	-	-	239 300	244 900

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

De sammanboende 45–64 år utan hemmavarande barn är den antalsmässigt största gruppen med 1,16 miljoner vuxna, varav 53 procent är kvinnor och 47 procent män. Lönesumman uppgår till 244 miljarder kronor. Kvinnors genomsnittliga lön/företagarinkomst uppgår till 71 procent av mäns. Ersättning vid ohälsa och vid förtida pension har stor betydelse för båda könen. Män uppbar pension från förtida uttag eller avtalsersättning i högre grad än kvinnor medan kvinnor får en större andel av ersättningen från sjukpenning och sjukersättning. Genomsnittligt belopp per person för de med inkomstslaget är betydligt högre för män än för kvinnor.

Slutsatser

Kvinnors mindre omfattande marknadsarbete och lägre löneinkomster kompenseras till viss del genom mer omfattande ersättning från socialförsäkringssystemen. Till följd av lägre inkomst blir även inkomstskatten lägre och mindre progressiv för kvinnor än för män. Den disponibla inkomsten är högre än löneinkomsten för ensamstående kvinnor med små och äldre barn och för sammanboende kvinnor med små barn. För sammanboende kvinnor med äldre barn är den disponibla inkomsten lägre än löneinkomsten, vilket också gäller för män i samtliga grupper. Det sker alltså en omfördelning av resurser mellan individer beroende av livssituationen. Det gäller för såväl kvinnor som män.

Ensamstående kvinnor med barn är ekonomiskt sett en särskilt utsatt grupp. Det gäller emellertid inte i lika hög grad för män i motsvarande situation. Ensamstående kvinnor med barn är de som har lägst ekonomisk standard, trots omfattande stöd i form av barn- och bostadsbidrag. Ensamstående män med äldre barn har ungefär samma ekonomiska standard som ensamstående män i åldern 20–44 år utan hemmavarande barn.

För sammanboende utjämnas den disponibla inkomsten mellan könen när hänsyn tas till försörjningsbördan inom varje hushållstyp. Sammanboende kvinnor utan hemmavarande barn har en förhållandevis hög ekonomisk standard men deras lägre lön och företagarinkomst innebär dock att de är mindre ekonomiskt självständiga än män.

I grupperna sammanboende med barn, och då särskilt små barn, är kvinnors förutsättningar för ekonomisk självständighet sämre än mäns. Kvinnors ekonomiska ställning är en följd av ett större ansvarstagande för hem och familj och en högre andel deltidsarbete. Kvinnor är således i större utsträckning beroende av en sammanboendes ekonomiska resurser. På samma sätt kan man säga att männen i gruppen är beroende av kvinnornas obetalda arbete.

2 Ekonomiska resurser för kvinnor och män som är 65 år och äldre

Avsnitt 1 i bilagan behandlar dem som är 20–64 år. I detta avsnitt analyseras för första gången fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som är 65 år och äldre. Samtliga benämns pensionärer, även om vissa inte uppbär ålderspension, utan fortfarande befinner sig i förvärvsarbete. Syftet med denna fördjupning är att jämföra inkomster för äldre kvinnor och män med inkomster för yngre, för att analysera var de äldre placerar sig i inkomstfördelningen samt undersöka hur ålder och hushållstyp påverkar inkomster och ekonomisk standard bland äldre kvinnor och män.

I avsnittets första del beskrivs gruppens storlek och sammansättning. Därefter jämförs de äldres och de förvärvsaktivas ekonomiska standard. Den tredje delen ger en övergripande bild av äldre kvinnors och mäns inkomster och den fjärde delen visar olika inkomstslags betydelse

för olika grupper av äldre. Därefter analyseras inkomst från olika typer av pension, vilket är det viktigaste inkomstslaget för de flesta äldre.

Inkomstsammansättningen, dvs. den typ av inkomst en person har, förändras genom livet. Vid 65 års ålder tillkommer pensionen som ett inkomstslag för de allra flesta och pension utgör en allt större andel av inkomsten vid ökande ålder. De yngre pensionärerna kan till viss del ha lön eller företagarinkomst men för de äldre är pensionsinkomst den dominerande inkomstkällan. Det gäller både kvinnor och män. Pensionen kan komma från det offentliga systemet men i varierande grad även från tjänstepension eller privat försäkring. Vissa grupper av äldre, främst ensamstående kvinnor, har även boendestöd. Avkastning på kapital och kapitalvinster utgör också en inkomst för pensionärer, men det är betydligt vanligare för män än för kvinnor.

2.1 Pensionärer är ingen enhetlig grupp

Enligt befolkningsstatistiken är antalet kvinnor och män som är 65 år och äldre drygt 1,55 miljoner och är således en stor grupp i samhället. Av dessa är en majoritet kvinnor. Att kvinnor lever längre än män syns tydligt i befolkningsstatistiken där andelen kvinnor är större i de högre åldersgrupperna.

Tabell 2.1 Befolkningen 65 år och äldre 2004

Antal personer samt procent

	Antal			Könsfördelning	
	Kv.	M	Samtliga	Kv.	M
Totalt 65+	883 800	670 500	1 554 300	57	43
65-69 år	209 900	199 300	409 200	51	49
70-79 år	365 500	297 300	662 800	55	45
80 + år	308 400	173 900	482 300	64	36

Källa: SCB, Befolkningsstatistiken

När de äldres inkomster studeras används HEK för 2004, vilket möjliggör en uppdelning på ensamstående och sammanboende⁴. Ålder definieras som den som uppnåtts vid årets slut. De äldre har delats in i åldersgrupperna 65–69 år, 70–79 år samt 80 år och äldre. Ett skäl är att lönearbete är

⁴ Från statistiken i HEK avgränsas fördelningspopulationen till de personer som levtt hela året och inte bor på institution. Det antal personer som tagits bort beräknas till 85 000 kvinnor och 60 000 män.

vanligast i gruppen 65–69 år. Ett annat skäl är att könsfördelningen är betydligt jämnare bland de två förstnämnda grupperna än i den äldsta samt att grupperna är någorlunda lika sett till antal personer. Indelningen på ålder ger således någorlunda homogena grupper, vilket underlättar jämförelser.

Tabell 2.2 Antal personer 65 år och äldre efter ålder och hushållstyp 2004

Antal samt könsfördelning, procent

	Antal		Könsfördelning	
	Kv.	M	Kv.	M
Totalt 65+	843 000	650 000	56	44
Ensamstående	475 000	197 000	71	29
65-69 år	75 000	50 000	60	40
70-79 år	174 000	83 000	68	32
80 + år	227 000	63 000	78	22
Sammanboende	368 000	453 000	45	55
65-69 år	132 000	147 000	47	53
70-79 år	182 000	208 000	47	53
80 + år	54 000	98 000	28	72

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkning

I genomsnitt är 45 procent av de sammanboende kvinnor och 55 procent är män. Mäns andel av de sammanboende ökar med stigande ålder, vilket beror på att män ofta sammanbor med kvinnor som är yngre och att kvinnor ofta överlever sina män. Sammanboende kan även vara av samma kön.

Kvinnor utgör en större andel av de ensamstående och denna andel ökar med tilltagande ålder. I genomsnitt är 71 procent av de ensamstående kvinnor och 29 procent är män. I gruppen 80 år och äldre utgör kvinnor nästan 80 procent av de ensamstående.

2.1.1 Sysselsättningen har förändrats sen 1970

Liksom för den förvärsaktiva delen av dagens befolkning har lön vid förvärsarbete varit det viktigaste inkomstslaget även för flertalet av dagens pensionärer då lön utgör grunden för deras pensioner. Men skillnaden i vilken utsträckning kvinnor och män förvärsarbetat har varierat under de senaste decennierna, vilket illustreras i tabell 2.3.

Tabell 2.3 Sysselsatta i åldern 16–64 år efter sektor och egna företagare 1970–2005

Antal i 1 000-tal

	1970	1980	1990	2000	2005
Privat					
Kvinnor	799	809	874	909	938
Män	1 577	1 541	1 545	1 498	1 542
Stat					
Kvinnor	125	169	171	92	116
Män	231	268	224	127	121
Kommun och landsting					
Kvinnor	452	824	995	875	862
Män	166	248	263	227	228
Egna företagare					
Kvinnor	110	88	112	114	107
Män	271	215	300	314	311
Samtliga					
Kvinnor	1 486	1 890	2 152	1 990	2 023
Män	2 245	2 272	2 332	2 166	2 202

Källa: AKU, SCB

Antalet män som varit i sysselsättning har legat på i stort sett samma nivå sedan 1970. För kvinnor är bilden annorlunda som framgår av tabell 2.3. Mellan åren 1970 och 2005 skedde en ökning med drygt 35 procent av antalet kvinnor i sysselsättning. Den största ökningen skedde under 1970-talet och inom kommuner och landsting. Ålderskillnaden mellan dagens pensionärer är stor. Kvinnor som idag tillhör de äldsta pensionärerna var i förvärsaktiv ålder, men förvärsarbetade nödvändigtvis inte, när expansionen på arbetsmarknaden skedde. De som idag tillhör de yngre pensionärerna har förvärsarbetat under huvuddelen av sin förvärsaktiva ålder. Den tillgängliga statistiken om dagens pensionärsers tidigare arbetsliv⁵ redovisar vilken förvärsfrekvens de haft som är födda efter 1930. Det framgår att kvinnor i allt större utsträckning varit sysselsatta tidigt i livet. Den sänkning i förvärsfrekvens som inträffat bland kvinnor när de fått barn har mildrats alltmer ju yngre grupp som observeras. Det har medfört ett allt längre yrkesverksamt liv för kvinnor, vilket i sin tur påverkar deras ekonomiska situation i senare skeden av livet. Men förvärsfrekvensen säger inte allt. Många

⁵ Livslängd, hälsa och sysselsättning, SCB, Demografiska rapporter 2002:3.

kvinnor som idag är pensionärer har arbetat deltid i stor utsträckning. Det har fått konsekvenser i form av mindre lön som också påverkat de ekonomiska villkoren när de uppnått pensionsåldern.

2.2 Skillnader i inkomstfördelning

Kvinnor och män som är 65 år och äldre har andra ekonomiska villkor än gruppen i förvärvsaktiv ålder (20–64 år). För att få en bild av situationen kan man jämföra var i inkomstfördelningen de äldre befinner sig jämfört med dem i förvärvsaktiv ålder.

Samtliga vuxna som är 20 år och äldre har sorterats med avseende på stigande ekonomisk standard. Därefter har alla individer delats in i tio lika stora inkomstgrupper vilka redovisas i diagram 2.1 och 2.2. I varje inkomstgrupp finns drygt 670 000 personer. Av samtliga personer är 77 procent i de olika inkomstgrupperna i förvärvsaktiv ålder, 20 till 64 år, varav andelen kvinnor är 38 procent och andel män 39 procent.

Flertalet kvinnor och män i förvärvsaktiv ålder finns i de högre inkomstgrupperna. Kvinnors lägre ekonomiska standard är emellertid tydlig. Det är fler kvinnor än män i inkomstgrupperna 2–4 medan det motsatta gäller inkomstgrupperna 7–10.

Diagram 2.1 Antal kvinnor och män 20–64 år i hela inkomstfördelningen 2004

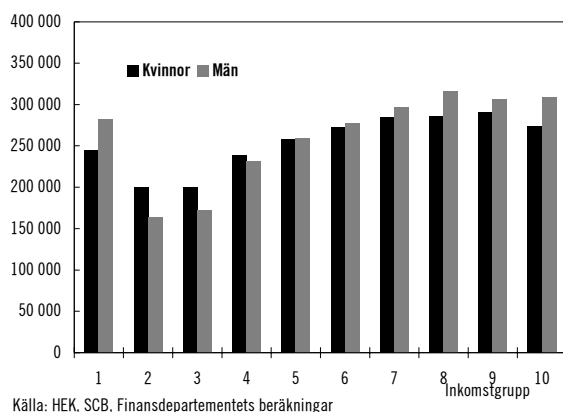
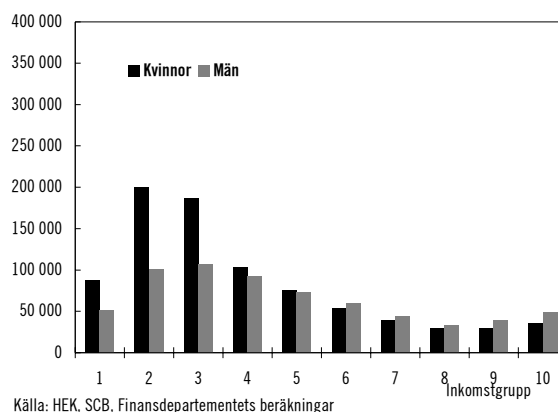

Diagram 2.2 visar i vilka inkomstgrupper de som är 65 år och äldre befinner sig. Kvinnor utgör 13 procent och män 10 procent, dvs. sammanlagt 23 procent av alla äldre än 20 år är pensionärer. Det är tydligt att de äldre är överrepresenterade i grupperna med låg ekonomisk standard. Skillnaden är dessutom stor mellan äldre kvinnor och

äldre män. Nästan hälften av kvinnorna som är 65 år och äldre finns i inkomstgrupperna 2 och 3 och kvinnorna är nästan dubbelt så många som männen i dessa grupper. Männen är istället fler än kvinnorna i de högre inkomstgrupperna.

Diagram 2.2 Antal kvinnor och män 65+ år i hela inkomstfördelningen 2004

Sammantaget ger diagrammen en bild av var pensionärer finns i inkomstfördelningen. I följande avsnitt behandlas endast kvinnor och män som är 65 år och äldre.

2.3 Vilken inkomst har pensionärer?

En ensamstående kvinnas disponibla inkomst och ekonomiska standard är i genomsnitt 125 300 kronor, vilket är 87 procent av en ensamstående mans. För sammanboende kvinnor är den disponibla inkomsten 60 procent av männens, men genom antagandet att det sker en utjämning inom hushållet, ökar kvinnors andel till 96 procent för ekonomisk standard.

Den individuella disponibla inkomsten för kvinnor och män i olika åldrar och hushållstyper samt kvinnors andel av mäns inkomster framgår av tabell 2.4. Män har högre genomsnittlig disponibel inkomst än kvinnor i alla åldersgrupper och hushållstyper. Högst individuell disponibel inkomst har sammanboende män mellan 65 och 69 år och lägst har sammanboende kvinnor som är 80 år och äldre. Skillnaden i disponibel inkomst mellan könen är minst bland ensamstående mellan 70 och 79 år och störst för sammanboende över 70 år. Där utgör kvinnornas genomsnittliga individuella disponibla inkomst endast 55 procent av männens.

Ensamstående har genomgående en lägre ekonomisk standard än sammanboende. Det

gäller för både kvinnor och män. Därmed blir det också tydligt att sammanboende kvinnor, trots sin låga inkomst, kan leva med en relativt hög ekonomisk standard på grund av att de är sammanboende med en man med högre inkomst. Men det finns skäl att anta att dessa kvinnor, om de blir änkor eller frånskilda, kommer att få en avsevärd sänkning av sin ekonomiska standard. Äldre kvinnor har således en lägre grad av ekonomisk självständighet än äldre män.

Tabell 2.4 Inkomst och ekonomisk standard efter ålder och hushållstyp 2004

Medelvärde, kronor per år samt andel, procent

	Individuell disponibel inkomst			Ekonomisk standard		
	Kvinnor	Män	Kv. %	Kvinnor	Män	Kv. %
Totalt	114 600	161 300	71	143 100	163 700	87
Ensamstående	125 300	144 000	87	125 300	144 000	87
65-69	137 000	168 400	81	137 000	168 400	81
70-79	129 200	136 300	95	129 200	136 300	95
80+	118 500	135 100	88	118 500	135 100	88
Samboende	100 800	168 800	60	166 100	172 200	96
65-69	121 700	189 500	64	189 900	199 600	95
70-79	91 100	163 300	56	155 400	166 600	93
80+	82 200	149 300	55	144 000	142 600	101

Anm. Att ekonomisk standard inte är 100 procent för alla sammanboende beror på att personer redovisas efter individuell ålder. Vid beräkning av ekonomisk standard ingår även make/maka som inte har fyllt 65 år.

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Sammansättningen av den individuella disponibla inkomsten för äldre kvinnor och män framgår av tabell 2.5. Storleken på inkomstsumman samt könsfördelningen redovisas för att visa på de utjämnande effekter som skatter och bidrag kan ha för fördelningen mellan könen.

Män har högre inkomster från alla inkomstslag utom ett, boendestödet. Boendestödet förefaller vara den inkomställa som tydligast bidrar till en omfördelning mellan kvinnor och män. Av boendestödet får kvinnor 80 procent och män 20 procent. Män som grupp har större inkomst från lönearbete och företagande samt från pension och avkastning på kapital.

Sammanlagt disponerade personer som är 65 år och äldre lite drygt 200 miljarder kronor. Kvinnor stod för 48 procent och män för 52 procent av denna summa, vilket utgör en skillnad på 8 miljarder kronor. Trots att antalet

kvinnor är betydligt fler än antalet män har de som grupp mindre ekonomiska resurser.

Tabell 2.5 Disponibel inkomst uppdelad på olika inkomstslag 2004

Inkomstsumma (miljarder kronor per år) samt kvinnors andel, procent.
Antal kvinnor 843 000, antal män 650 000

Inkomstslag	Inkomstsumma		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kv.	män
Lön, företagarinkomst	4,0	8,7	31	69
+Pension m.m.	110,9	122,3	48	52
=Inkomst före skatt	114,9	131,0	47	53
- Inkomstskatt	30,7	39,7	44	56
=Inkomst efter skatt	84,2	91,3	48	52
+Ränta, kapitalvinst	11,3	19,4	37	63
- Skatt kapital, fastighet, förmögenhet	4,1	7,2	36	64
=Inkomst före stöd	91,3	103,5	47	53
+Boendestöd m.m.	5,3	1,3	80	20
=Disponibel inkomst	96,6	104,8	48	52

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Det är tydligt att olika inkomstslag har olika betydelse för pensionärerna och att det finns skillnader mellan kvinnor och män. Följande avsnitt redovisar därför de olika inkomstslagen och deras betydelse för olika åldersgrupper och hushållstyper.

2.4 Pensionärernas olika inkomstslag

Liksom de förvärvsarbetande har även äldre kvinnor och män olika inkomstkällor. De kan ha lön eller företagarinkomst, pension, kapitalinkomst eller olika former av stöd, där det vanligaste är bostadstillägg. Hur många som uppstår inkomst från de olika inkomstslagen och inkomstslagens genomsnittliga belopp skiljer sig åt mellan kvinnor och män och mellan olika åldersgrupper.

2.4.1 Lön och företagarinkomst

I alla åldersgrupper och hushållstyper är det vanligare att män har inkomst från lön eller företagande. Med undantag för sammanboende som är 80 år och äldre har män högre genomsnitt av detta inkomstslag än kvinnor. Lön har störst betydelse för den yngsta åldersgruppen där 65-åringar ingår. I denna åldersgrupp har 32 procent av de ensamstående männen och 27 procent av

de ensamstående kvinnorna lön eller företagarinkomst. Ännu fler, både kvinnor och män, har lön och företagarinkomst bland de sammanboende. De genomsnittliga beloppen är också högre för de sammanboende än för de ensamstående.

För såväl ensamstående som sammanboende mellan 70 och 79 år har ungefär var tionde kvinna och var fjärde man löneinkomst. Den relativt höga löne- och företagarinkomsten för sammanboende kvinnor över 80 år kan förklaras av att det är ett fåtal kvinnor som har hög inkomst av detta slag. Uppgifter för gruppen ska därför tolkas med försiktighet.

Tabell 2.6 Andel med lön och företagarinkomst samt lön efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor

	Andel med inkomst från lönearbete		Genomsnittlig lön för andelen		Kvinnors andel, %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	27	32	37 900	62 100	61
70-79	12	23	11 400	15 100	75
80+	4	11	5 800	16 500	35
Samboende					
65-69	30	46	63 000	85 200	74
70-79	12	26	20 800	26 500	78
80+	4	12	27 800	11 900	234

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

2.4.2 Pension

Män har genomgående högre pension än kvinnor. Skillnaden i inkomst från pension är större mellan sammanboende kvinnor och män än mellan ensamstående.

Pension är det viktigaste inkomstslaget för alla som är 65 år och äldre. Tabell 2.7 visar pensionerna för olika åldersgrupper och hushållstyper. Ett fåtal har inte pension eftersom de nyligen invandrat till Sverige och i stället får äldreförsörjningsstöd.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns pension är störst mellan sammanboende som är 80 år och äldre och minst mellan ensamstående som är mellan 70 och 79 år. Ensamstående kvinnor har också högre pension än sammanboende kvinnor medan sammanboende män har väsentligt högre genomsnittlig pension än ensamstående män i varje åldersgrupp.

Tabell 2.7 Andel med pension samt pension efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor per år

	Andel med pension		Genomsnittlig pension för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	99	100	150 800	167 000	90
70-79	98	100	148 000	160 400	92
80+	100	100	133 100	158 000	84
Samboende					
65-69	99	100	131 800	208 000	63
70-79	100	100	113 900	200 300	57
80+	100	99	95 300	180 100	53

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Eftersom pensioner utgör en så stor del av de äldres inkomst sker en utförligare redovisning av de olika pensionslagen och deras betydelse för äldre kvinnor och män i avsnitt 2.5.

2.4.3 Inkomst från kapital

Inkomst från kapital har stor betydelse för många pensionärer. En del av inkomsten kan härledas till ränteintäkter eller utdelningar på finansiella tillgångar, andra till kapitalvinster vid försäljning av reala tillgångar, t.ex. egna hem. En redovisning av ägandet av tillgångarna som ger upphov till dessa inkomster finns i avsnitt 2.6.

Tabell 2.8 Andel med kapitalinkomst samt kapitalinkomst efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor per år

	Andel med inkomst från kapital		Genomsnittlig inkomst för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	73	64	19 200	67 500	28
70-79	68	66	25 800	30 600	84
80+	63	71	19 700	36 400	54
Samboende					
65-69	78	78	18 900	39 200	48
70-79	76	77	11 700	40 300	29
80+	70	77	20 300	40 000	51

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Kapitalinkomsterna är ojämnt fördelade, men i genomsnitt har 75 procent av de äldre någon form av beskattningsbar kapitalinkomst. Andelen kvinnor och män med kapitalinkomst är relativt lika, men det genomsnittliga beloppet för män är i regel väsentligt större. Minst skillnad i inkomst av kapital finns i gruppen ensamstående

i åldern 70–79 år, där kvinnors genomsnittliga inkomst uppgår till 84 procent av mäns. Störst skillnad är det för ensamstående i åldern 65–69 år och mellan sammanboende i åldern 70–79 år. Där är kvinnors genomsnittliga inkomst från kapital mindre än en tredjedel av mäns.

När inkomster från kapital reduceras med skuldränta, kostnad för förvaltning och förlust vid försäljning blir resultatet ett överskott eller underskott. Bland de äldre är det fler som har överskott än underskott. Det gäller för både kvinnor och män, men det är fler kvinnor än män som saknar kapitalinkomst. De som har underskott – dvs. kostnaderna överstiger inkomsterna – utgör 23 procent av kvinnorna och 35 procent av männen. Kvinnors andel av det samlade kapitalöverskottet är 37 procent (8,1 miljarder kronor) och mäns andel är 63 procent (13,8 miljarder kronor), detta trots att kvinnorna är betydligt fler än männen.

Överskott av kapital beskattas som inkomst av kapital medan underskott av kapital ger en skattereduktion. Underskottsbeloppen för kvinnor är 1,4 miljarder kronor och för män 2,5 miljarder kronor.

Medianvärdet av kapitalinkomsten netto med uppdelning på dem som har överskott respektive underskott visas i tabell 2.19. Andelen kvinnor och män med kapitalinkomst framgår också.

Tabell 2.9 Kapitalinkomst 2004

Medianvärde, kronor per år och andel, procent

	Median		Fördelning andel kapitalinkomst	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Överskott av kapital	3 000	4 900	57	52
Kapitalinkomst saknas	0	0	20	13
Underskott av kapital	-3 900	-5 700	23	35

Anm. Kapitalinkomst netto består av summan av inkomstränta, utdelning och kapitalvinst minus skuldränta, kapitalförlust och förvaltningskostnad.
Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

2.4.4 Skatt

Män har högre inkomster och betalar därför betydligt mer i skatt på sina löne- och pensionsinkomster än kvinnor. De som har kapitalinkomst betalar även skatt på den uppkomna vinsten eller på mottagna ränteinkomster och utdelningar. Även fastighets- och förmögenhets-skatt ingår i genomsnittet men denna skatt är liten jämfört med skatt på inkomst. Män betalar i genomsnitt dubbelt så stor skatt på kapital, fastighet och förmögenhet som kvinnor.

Tabell 2.10 Andel skattebetalare samt skatt efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor per år

	Andel skattebetalare		Genomsnittlig skatt för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	100	100	51 000	74 900	68
70-79	98	100	46 200	51 900	89
80+	100	100	39 500	56 300	70
Samboende					
65-69	100	100	48 700	93 300	52
70-79	99	100	34 300	74 600	46
80+	100	99	28 900	63 500	46

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

2.4.5 Boendestöd

Pensionärer med låg inkomst kan ansöka om Bostadsstöd till pensionärer, BTP. De som varit bosatta i Sverige under ett begränsat antal år kan vara berättigade till äldreförsörjningsstöd. Dessa stödformer ingår vid beräkningen av den individuella disponibla inkomsten. Storleken på bostadsstödet beror på hushållets inkomst, förmögenhet och boendekostnad. Det största belopp som kan utbetalas per år i BTP är 49 140 kronor vid en hyra på 54 000 kronor.

Eftersom kvinnors pension är lägre än mäns är de oftare mottagare av stödet. Av BTP till ålderspensionärer utbetalas 4,9 miljarder kronor (80 procent) till kvinnor och 1,2 miljarder kronor (20 procent) till män. I alla åldersgrupper är det vanligare att kvinnor får BTP än att män får det. De genomsnittliga beloppen varierar något. Störst andel mottagare av BTP finns i gruppen ensamstående kvinnor som är 80 år och äldre. Bland dem får mer än hälften bostadsstöd. Andelen män som får BTP är ungefär densamma i alla åldersgrupper.

Sammanboende kan få bostadstillägg om båda makarna har låg inkomst, men som framgår av tabellen är det endast 4 procent av de sammanboende som får något stöd och med reducerat belopp. BTP utgör cirka 16 procent av disponibel inkomst för ensamstående i olika åldersgrupper.

Tabell 2.11 Andel med boendestöd samt boendestöd efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor per år

	Andel med boendestöd		Genomsnittligt stöd för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	29	26	22 200	24 300	91
70-79	40	19	21 000	21 300	99
80+	52	25	24 000	20 900	115
Samboende					
	4	4	10 900	11 000	91

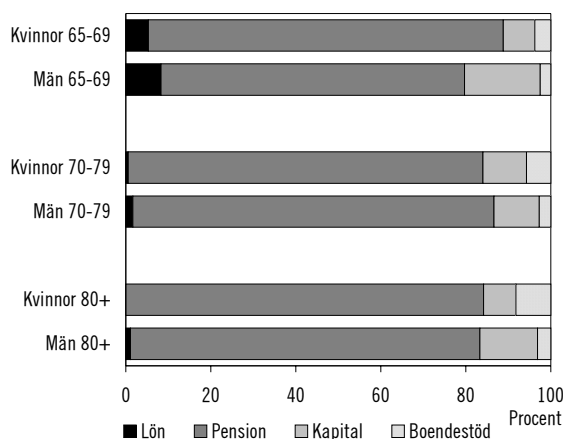
Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

2.4.6 Sammanfattande bild av inkomstens sammansättning

En sammanfattande bild av vilken relativ betydelse olika inkomstslag har för ensamstående kvinnor och män som är 65 och äldre ger diagram 2.3. Män 65–69 år har en något annorlunda sammansättning av inkomsten än övriga grupper. Även om pension är det största inkomstslaget utgör lön och företagarinkomst samt inkomst från kapital ungefär en fjärdedel av hela inkomsten. För kvinnor i denna åldersgrupp är pensionens andel större och mer lik övriga grupper där pension utgör drygt 80 procent av inkomsten. Bland ensamstående är den andel av inkomsten som kommer från kapital genomgående större för män än för kvinnor. Boendestödets andel är i gengäld större för kvinnor än för män och störst för de äldsta kvinnorna.

Diagram 2.3 Inkomst från olika källor för ensamstående 2004

Procentuell fördelning

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

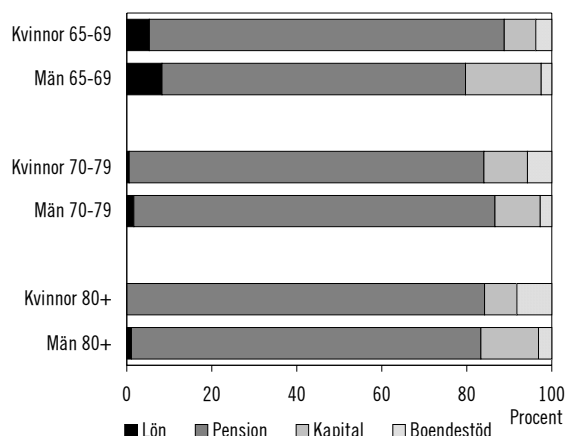
Diagram 2.4 visar inkomstens sammansättning bland sammanboende kvinnor och män. Här är

det tydligt att inkomst från lön och företagande samt från kapital har betydelse för både kvinnor och män i åldern 65–69 år, men är något viktigare för männen. I övriga åldrar utgör pension en större andel.

Män har en större andel inkomst från kapital än kvinnor. Skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomst från kapital är minst i åldersgruppen 70–79 år.

Diagram 2.4 Inkomst från olika källor för sammanboende 2004

Procentuell fördelning

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Det finns skillnader mellan ensamstående och sammanboende men i stora drag är mönstren likartade. Pensionens andel av inkomsten är ungefär lika stor i varje åldersgrupp men kvinnors andel av inkomsten från kapital är betydligt lägre än mäns. Däremot utgör boendestöd en väsentligt större andel av inkomsten för kvinnor än för män.

Om man knyter samman de olika inkomstslagens relativa betydelse med bilden som gavs i avsnitt 2.4 framträder vissa mönster, trots att pensionärer inte är någon enhetlig grupp. Andelen kvinnor som har marknadsrelaterade inkomster är nästan undantagslöst lägre än andelen män och kvinnornas inkomster är lägre än männens. Kvinnors pensioner är också genomgående lägre än mäns och de uppbär boendestöd i långt större utsträckning.

Det är också uppenbart att det finns en skillnad mellan ensamstående och sammanboende. Bland kvinnorna har de ensamstående högst disponibel inkomst, hos männen de sammanboende. Ensamstående kvinnors högre inkomst beror inte på att de fortsätter att arbeta i större utsträckning efter 65, eller på att de äger

mer kapital än sammanboende. Snarare är det tydligt att de offentliga systemen kompenserar för dessa kvinnors tidigare låga marknadsrelaterade inkomster genom pensionsystemet och BTP. Att det finns en skillnad i disponibel inkomst mellan ensamstående och sammanboende män är inte lika lätt att förklara. En anledning kan vara att långvarigt ensamstående innebär högre levnadskostnader och mindre möjligheter att göra karriär, vilket tränger ut sparande och investeringar inför pensionsåldern.

En grupp som särskilt sticker ut är ensamstående kvinnor som är 80 år och äldre. De har den lägsta ekonomiska standarden till följd av låg inkomst från pension. Det är också i denna grupp som skillnaderna mellan könen är mest framträdande både avseende andelen som har inkomst från kapital och lön och storleken på dessa. Boendestödet är en viktig inkomstkälla för gruppen och kompenserar i viss mån för de övriga låga inkomsterna, men inte fullt ut. Sammantaget tyder allt på att dessa kvinnor utgör en stor del av de kvinnor som finns bland inkomstgrupper med lägst ekonomisk standard.

En grupp som har hög pension är sammanboende män som är mellan 70 och 79 år, vilken är den näst största av de analyserade grupperna. Det som är tydligast är kontrasten mot de sammanboende kvinnorna i samma åldersgrupp, som har betydligt lägre pensioner. Kombinationen av att kvinnor lever längre och att de i regel sammanbor med äldre män gör att de sammanboende kvinnorna har en ganska sårbar ställning. Deras ekonomiska standard beror på att de kan dela inkomster och utgifter i hushållet, men när de blir ensamstående är deras disponibla inkomst och därmed deras ekonomiska standard mycket lägre.

2.5 Pension – den viktigaste inkomsten

Vid genomgången av de olika inkomstslagen blir det tydligt att pension är den viktigaste för kvinnor och män som är 65 år och äldre. I avsnittet om inkomstkällor redovisades den sammanlagda pensionen per person i olika hushållstyper och åldersgrupper i tabell 2.7.

Men utbetald pension kommer från olika källor där ålderspension från det offentliga systemet är viktigast men ofta kompletteras med tjänstepension eller ersättning från privata försäkringar.

För ensamstående kvinnor är dessutom änkepensionen av stor betydelse.

I tabell 2.12 visas hur de 230 miljarder kronor som betalas ut i pensionsersättning fördelar sig mellan ensamstående och sammanboende kvinnor och män. Det är angeläget att veta storleken på de olika typerna av pensionsersättningar, som sedan analyseras i följande underavsnitt.

Tabell 2.12 Utbetald pension från olika källor 2004

Inkomstsumma (miljarder kronor per år) samt kvinnors andel, procent

Inkomstslag	Inkomstsumma		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Totalt	109,7	121,1	48	52
Ensamstående	66,6	31,6	68	32
Ålderspension	46,2	25,8	64	36
Änkepension	10,5	..	100	..
Avtalspension	7,2	4,6	61	39
Privat pension	1,8	0,8	69	31
Samboende	43,1	89,5	33	67
Ålderspension	34,8	65,4	35	65
Avtalspension	5,3	17,6	23	77
Privat pension	2,0	5,1	28	72

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Att en större andel av de olika pensionsbeloppen går till ensamstående kvinnor beror på att de är fler än männen. De ensamstående kvinnorna är dubbelt så många som de ensamstående männen. Sammanboende män har en större andel av pensionsbeloppen än sammanboende kvinnor. De stora skillnaderna beror nästan uteslutande på att män har högre ersättning än kvinnor.

2.5.1 Ålderspension

Ålderspension från det offentliga systemet består av en inkomstrelaterad del och ett garantibelopp som kompenserar dem som haft låg eller ingen inkomst tidigare i livet. Den sammanlagda ålderspensionen för kvinnor och män i olika hushållstyper och åldersgrupper redovisas i tabell 2.13. Så gott som samtliga har ålderspension med undantag för ett fåtal, företrädesvis kvinnor, som invandrat under senare år. Flertalet av dessa får istället äldreomsorgsstöd.

Kvinnor har genomgående lägre ålderspension än män. Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland de sammanboende än bland de ensamstående och skillnaden är större bland äldre än bland yngre.

Tabell 2.13 Ålderspension efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor per år

	Andel med		Genomsnitt för andelen		Kvinnors andel %
	Kv.	M	Kv.	M	
Ensamstående					
65-69	97	100	106 300	122 100	87
70-79	98	100	105 100	138 400	76
80+	100	100	90 500	131 000	69
Samboende					
65-69	98	97	97 900	138 600	71
70-79	99	100	96 500	152 500	63
80+	100	99	84 700	143 600	59

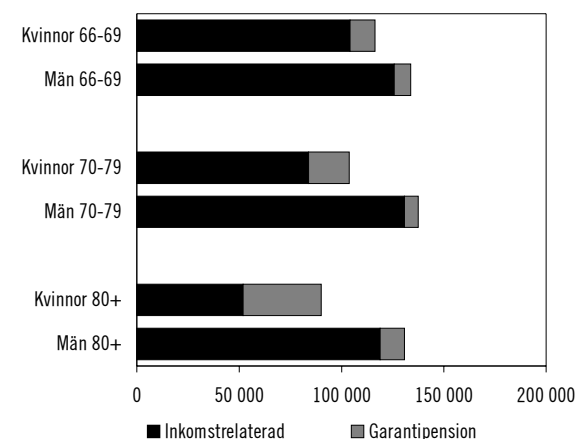
Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Summan av inkomstrelaterad pension och garantipension minskar med stigande ålder vilket har ett samband med att varje ny åldersklass blir berättigad till högre inkomstpension till följd av den reala inkomstutvecklingen i samhället.

Ålderspensionens olika delar och deras betydelse för ensamstående och sammanboende kvinnor och män i olika åldersgrupper⁶ framgår av diagram 2.5 och 2.6.

Diagram 2.5 Inkomstrelaterad och garantipension för ensamstående 2004

Kronor

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Storleken på den inkomstrelaterade pensionen och garantipensionen skiljer sig mycket åt mellan både ensamstående och sammanboende kvinnor och män. Det beror på att män förvärvsarbetat i större utsträckning än kvinnor och att kvinnor arbetat deltid i större utsträckning än

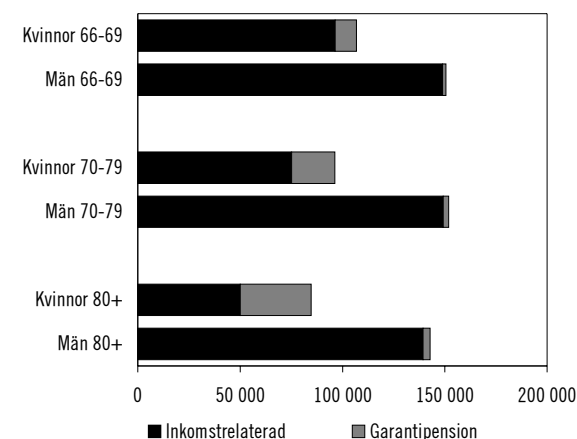
män. Den genomsnittliga inkomstrelaterade pensionen är därför större för män än för kvinnor och skillnaden mellan könen är större i de äldre grupperna.

Garantipensionen är nästan dubbelt så stort för ensamstående kvinnor som för ensamstående män. I den äldsta åldersgruppen utgör garantipensionen 42 procent av ålderspensionen för ensamstående kvinnor. För män i samma åldersgrupp står den för 9 procent av ålderspensionen.

I den äldsta åldersgruppen är garantipension för sammanboende kvinnor en stor del, 41 procent av den offentliga pensionen. För männen är garantipension endast 2 procent av ålderspensionen. Det är också tydligt att garantibeloppet utgör en allt större andel av sammanboende kvinnors ålderspension ju äldre de är. Det beror på att de äldsta kvinnorna förvärvsarbetat mindre än yngre.

Diagram 2.6 Inkomstrelaterad och garantipension för sammanboende 2004

Kronor

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

2.5.2 Änkepension

Den generella änkepensionen avskaffades 1990 men kan i vissa fall fortfarande beviljas kvinnor. Det är nästan uteslutande ensamstående kvinnor som har änkepension. Beloppen grundar sig på den avlidne makens och den efterlevande makans pension. De kvinnor som får änkepension är därför i regel kvinnor som själva har haft en låg pensionsgrundande inkomst. Andelen med änkepension blir större ju äldre grupp som observeras men andelarna bland de ensamstående kvinnorna som har änkepension är förhållandevis höga i alla åldersgrupper. De genomsnittliga beloppen varierar däremot

⁶ Diagrammen visar åldersgruppen 66-69 år eftersom 65-åringar inte skulle ingå med ett fullt årsbelopp.

obetydligt mellan de olika åldersgrupperna. Även ett fåtal sammanboende har änkepension. För de som har änkepension utgör den en viktig inkomst och är ett betydande komplement till den övriga offentliga ålderspensionen i form av inkomstrelaterad och garantipension.

Tabell 2.14 Änkepension efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor

	Andel med		Genomsnitt för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	39	-	35 300	-	-
70-79	58	-	37 900	-	-
80+	70	-	35 200	-	-
Samboende	2	-	37 100	-	-

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

2.5.3 Avtalspension

En majoritet av både kvinnor och män som är 65 år eller äldre har någon form av tjänste- eller avtalspension. Bland de ensamstående är det en lika stor andel kvinnor som män som har tjänstepension utom bland dem som är 80 år och äldre där en större andel män än kvinnor har tjänstepension. Ensamstående kvinnor har i genomsnitt en väsentligt lägre avtalspension än ensamstående män.

Bland de sammanboende kvinnorna och männen är skillnaderna mellan könen större både avseende vilka som får tjänstepension och beloppens storlek. I alla åldersgrupper är de genomsnittliga beloppen för de kvinnor som får tjänstepension mindre än hälften av de belopp männen får.

Tabell 2.15 Avtalspension efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor per år

	Andel med		Genomsnitt för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	83	82	23 800	39 600	60
70-79	76	75	18 700	25 500	73
80+	63	76	22 700	30 300	75
Samboende					
65-69	83	90	25 000	56 500	44
70-79	70	83	16 300	41 100	40
80+	54	81	15 500	38 600	40

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Detta återspeglar både att männen har deltagit på arbetsmarknaden i större utsträckning än kvinnor och att män har haft högre löner. För högre löneinkomster har dessutom intjänade tjänstepensioner varit speciellt förmånliga. Avtalspension förekommer i alla åldersgrupper och utgör minst 10 procent av det sammanlagda pensionsbeloppet. Detta gäller både för kvinnor och män och oavsett om de är ensamstående eller sammanboende.

Utbetalning från avtalade tjänstepensioner till dem som är äldre än 64 år uppgår sammanlagt till 35 miljarder kronor. Av summan går 36 procent till kvinnor och 64 procent till män. Kvinnors andel av tjänstepensionssumman är låg för dem som varit privat anställda arbetare och privat anställda tjänstemän men högre för dem som varit statligt och framförallt kommunalt anställda. Detta återspeglar en könssegregerad arbetsmarknad, med lägre löner för kvinnor och en högre grad av deltidsarbete för kvinnor under de förvärvsaktiva åren. Av tabell 2.16 framgår att 71 procent av kvinnorna och 82 procent av männen får utbetalning från någon avtalspension.

Med annan tjänstepension avses utbetalningar som inte direkt går att härleda till ett visst avtalsområde utan kan avse olika former av överenskommelser vid avgångar från företaget i samband med personalminskning eller nedläggning.

Tabell 2.16 Avtalspensioner från olika sektorer 2004

Inkomstsumma (miljarder kronor per år) samt andel, procent

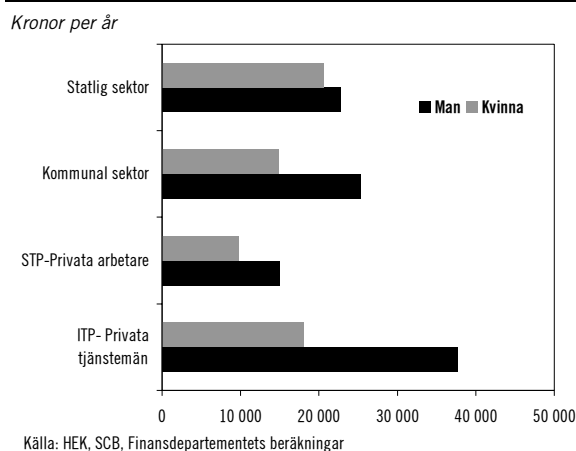
Inkomstslag	Inkomstsumma		Kvinnors andel %	Andel med typ av pension	
	Kv.	M		Kv.	M
Samtliga	12,4	22,2	36	71	82
ITP tjänstepension	2,1	7,9	21	15	27
STP privata arbetare	1,4	3,6	28	18	35
Kommunal tjänstep.	4,1	2,3	64	29	12
Statlig tjänstepension	2,2	2,8	44	13	13
Annan tjänstepension	2,6	5,7	31	14	19

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

De tjänstepensionsbelopp från olika sektorer som visas i diagram 2.7 är beräknade som genomsnitt för de kvinnor och män som har denna avtalspension. Skillnaderna bland ensamstående kvinnor och män är störst för dem som varit privat anställda tjänstemän med ITP respektive anställda i den kommunala sektorn, vilket bland annat är en konsekvens av den könssegregerade arbetsmarknaden. Skillnaderna är mindre bland dem som varit privat anställda arbetare med STP. Minst är skillnaden mellan

kvinnor och män som varit anställda i statlig sektor.

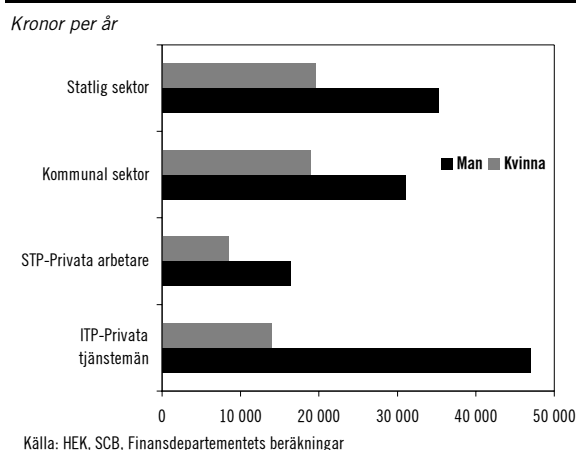
Diagram 2.7 Genomsnittlig avtalspension för ensamstående 2004

Sammanboende kvinnor har i genomsnitt lägre belopp än ensamstående kvinnor medan det omvända gäller för män. Det är därför större skillnad mellan sammanboende kvinnors och mäns avtalspension än mellan ensamstående kvinnors och mäns avtalspension.

Även för sammanboende är skillnaderna som störst bland dem som varit privat anställda tjänstemän med ITP. Där är kvinnornas genomsnittliga tjänstepension bara en tredjedel av männens. I kommunal sektor är den genomsnittliga pensionen för kvinnor 61 procent av männens genomsnittliga pension.

Diagram 2.8 Genomsnittlig avtalspension för sammanboende 2004

2.5.4 Privat pension

Under de förvärvsaktiva åren är det inte ovanligt att det sker ett privat pensionssparande i form av pensionsförsäkringar. Utbetalning från dessa kompletterar ålderspension och avtalspension, men denna inkomst fås ofta under en begränsad tid. Inkomsten skiljer sig åt mellan könen och mellan olika hushållstyper och åldersgrupper. Det är vanligast med inkomst från privat pension i åldern 65–69 år. Kvinnor har lägre genomsnittliga belopp. Undantaget utgörs av ensamstående kvinnor i åldern 70–79 år, vilka har nästan dubbelt så stor inkomst av privat pension som männen. Störst är skillnaden mellan sammanboende i åldern 65–69 år. Sammanboende män har högst genomsnittlig inkomst av privat pension och högst av alla har sammanboende män som är mellan 70 och 79 år.

Tabell 2.17 Privat pension efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor per år

	Andel med		Genomsnitt för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	35	28	24 900	34 100	73
70-79	10	7	42 600	23 700	180
80+	5	6	38 100	44 700	85
Samboende					
65-69	37	41	26 100	41 600	63
70-79	11	19	34 100	57 200	60
80+	2	8	39 600	45 100	88

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Utbetalning från privata pensionsförsäkringar utgör mellan två och sex procent av den sammanlagda pensionsinkomsten för kvinnor och män som är 65 år och äldre. Det är huvudsakligen i den yngsta åldersgruppen som privat pension har betydelse. Det privata sparandet har länge stimulerats genom förmånlig beskattning men det är först på 1980-talet som sparandet vuxit i omfattning och ökat i popularitet.

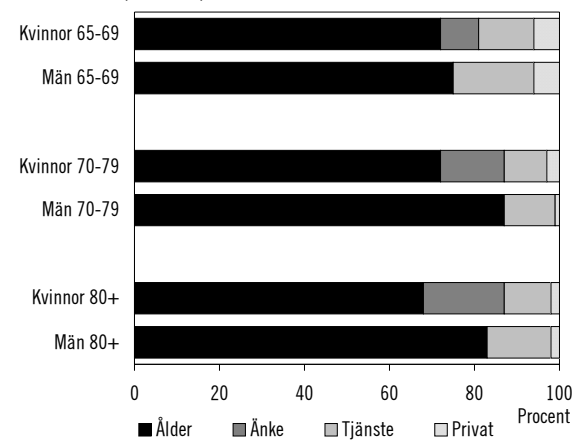
Privata pensionsförsäkringar är ofta konstruerade så att de betalas ut under ett visst antal år, vilket betyder att om den försäkrade lever längre än utbetalningstiden upphör utbetalningen. Det innebär att en person som erhåller inkomst av privat pension under de yngre pensionsåren inte nödvändigtvis kommer att ha den inkomsten livet ut. Eftersom kvinnor lever längre än män är den situationen mer sannolik för kvinnor än för män.

2.5.5 Sammanfattande bild av pensionens sammansättning

När de olika pensionslagen ställs samman framträder vissa mönster. Ålderspension utgör en större andel av pensionen för ensamstående män än för ensamstående kvinnor. Detsamma gäller tjänstepensionen. Änkepension är av stor betydelse för ensamstående kvinnor och utgör en allt större del av inkomsten ju äldre de är. Av diagram 2.9 framgår också att privat pension utgör en betydligt större andel av pensionen för både kvinnor och män i åldern 65–69 år.

Diagram 2.9 Olika pensionsbelopps relativa betydelse för ensamstående 2004

Andel av total pension, procent

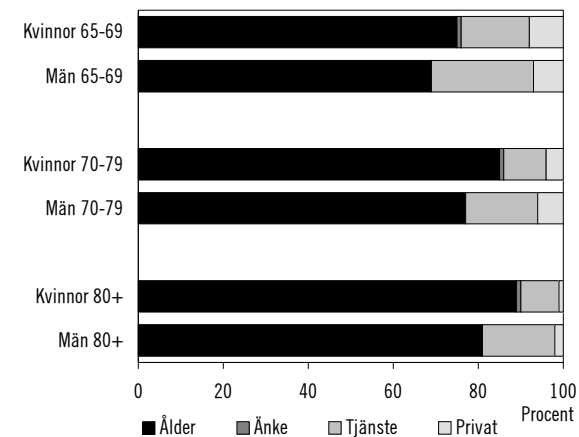
Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Mönstren skiljer sig åt mellan ensamstående och sammanboende. För yngre sammanboende utgör tjänstepensionen en större andel av inkomsten än bland äldre sammanboende, i synnerhet för männen. Detsamma gäller även privata pensioner.

En sammanfattning av de olika pensionslagens relativa betydelse ger följande bild. Män har i större utsträckning än kvinnor inkomst från fler pensionslag och pensionen är högre. I nästan alla grupper är det en lägre andel kvinnor än män som uppstår pension relaterat till tidigare förvärvsarbete, och beloppen är genomgående lägre för kvinnor. Återigen är det tydligt att kvinnors lägre grad av förvärvsarbete och deltidsarbete bland dem som arbetat får stora konsekvenser för pensionen. De offentliga pensionssystemen kompenserar till viss del kvinnor för detta genom garanti- och änkepensionen.

Diagram 2.10 Olika pensionsbelopps relativa betydelse för sammanboende 2004

Andel av total pension, procent

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Den ekonomiska ojämställdheten i form av pension är fortfarande betydande. De äldsta, ensamstående kvinnorna framstår återigen som utsatta. I de yngre grupperna ser det ut som om den ökade förvärvsfrekvensen bland kvinnor börjat få genomslag. En större andel av dessa kvinnor har avtalspension och privat pensionsparande. Den skillnad mellan könen i pensionsinkomst som beror på skillnader i förvärvsfrekvens verkar alltså minska. Framtidens skillnader kommer sannolikt att i större utsträckning än tidigare spegla dagens diskussion om kvinnors alltför omfattande deltidsarbete, lägre löner och större andel av det obetalda arbetet i hemmet.

2.6 Pensionärernas tillgångar

Hittills har avsnitt 2 handlat om inkomster från olika källor. Inkomst av kapital utgör avkastning på de tillgångar en person äger eller en vinst vid försäljning av någon tillgång.

Här redovisas nettoförmögenheten till marknadsvärde vid årets slut som summan av reala tillgångar i form av t.ex. fastigheter och finansiella tillgångar som värdepapper och med reduktion för de skulder som finns.

Det sammanlagda marknadsvärdet på pensionärernas tillgångar uppgår till 1 275 miljarder kronor. Av dessa tillgångar står kvinnor för 43 procent och män för 57 procent. De genomsnittliga värdena på tillgångarna är betydligt högre för män än för kvinnor eftersom antalet kvinnor är fler än antalet män. En större andel av

män än av kvinnor har reala tillgångar medan de finansiella tillgångarna är mer jämnt fördelade mellan könen. De sammanlagda skulderna till marknadsvärde uppgår till 140 miljarder kronor och kvinnors andel av dessa är 36 procent.

Även om 87 procent av de kvinnor som är 65 år och äldre har en nettoförmögenhet, betingar det genomsnittliga värdet på dessa tillgångar ett avsevärt lägre värde än männens tillgångar.

Sammansättningen av nettoförmögenheten och andel kvinnor och män med tillgångar och skulder framgår av tabell 2.18.

Tabell 2.18 Marknadsvärderade tillgångar och skulder 2004

Tillgångssumma (miljarder kronor per år) samt andel, procent

Tillgångsslag	Summa tillgångar		Kvinnors andel %	Andel med tillgång	
	Kv.	M		Kv.	M
Reala	300	460	39	45	65
Finansiella	241	260	48	75	78
Övriga	4	9	31	3	5
Summa tillgångar	545	730	43	82	86
Skulder	50	90	36	28	45
Nettoförmögenhet	495	639	44	87	92

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

Nettoförmögenheten uppgår till sammanlagt 1 134 miljarder kronor. Nettoförmögenhet är inte liktydigt med beskattningsbar förmögenhet utan innebär att marknadsvärdet på tillgångarna överstiger skulderna. I tabell 2.19 har nettoförmögenheten delats upp på kvinnor och män efter hushållstyp och ålder. Skillnader mellan könen är betydande. Störst är den i åldern 65–69 år och minst i åldern 70–79 år. Det gäller för både ensamstående och sammanboende. Störst tillgångar har ensamstående män mellan 65 och 69 år och minst tillgångar har sammanboende kvinnor som är äldre än 80 år.

Tabell 2.19 Andel med nettoförmögenhet samt nettoförmögenhet efter ålder och hushållstyp 2004

Procent, kronor

	Andel med nettotillgång		Genomsnitt för andelen		Kvinnors andel %
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Ensamstående					
65-69	89	86	659 000	1 365 000	48
70-79	85	88	772 000	878 000	88
80+	80	86	660 000	1 172 000	56
Sambo					
65-69	95	97	641 000	1 179 000	54
70-79	91	95	664 000	1 012 000	66
80+	83	90	592 000	979 000	60

Källa: HEK, SCB, Finansdepartementets beräkningar

2.7 Framtida pensioner

Tidigare avsnitt har analyserat de ekonomiska resurserna för kvinnor och män som är 65 år och äldre år 2004. Resurserna beror på det förvärvsmönster och de inkomster som personerna levt med fram till pensioneringen. Den ekonomiska tillväxten i samhället under de senaste årtiondena har också betydelse. Som visats har kvinnors ökade förvärvsarbete medfört en viss utjämning av ekonomiska resurser, men samtidigt har deltidsarbete, arbetslöshet och förekomst av olika sociala transfereringar påverkat inkomsten på olika sätt för kvinnor och män i olika åldersgrupper.

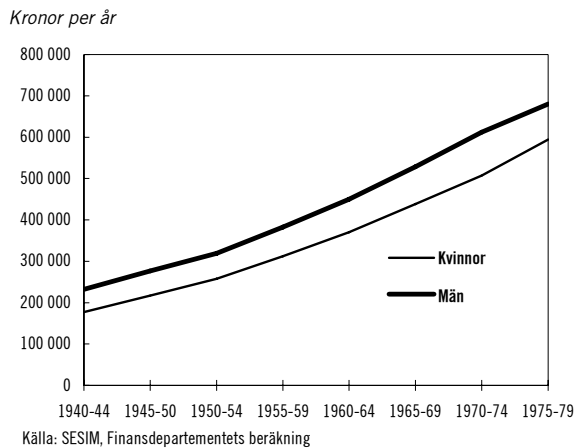
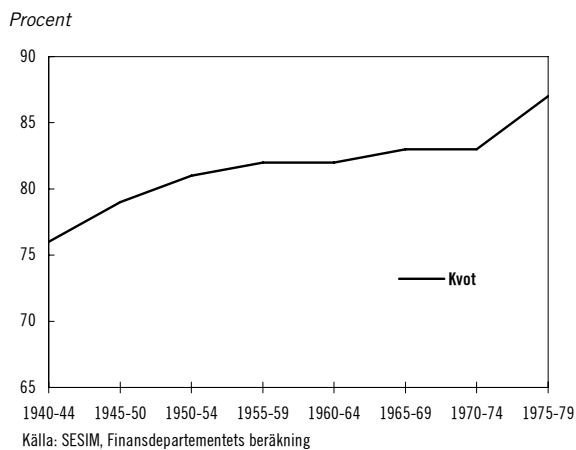
Går det då att bedöma och beräkna de framtida inkomsterna för kvinnor och män som är födda vid olika tidpunkter? Vid Finansdepartementet finns en longitudinell modell⁷, SESIM, vilken kan användas för denna typ av beräkningar.

För varje årgång av födda från 1940 till 1979 har beräknats en framtida inkomst vid 65 års ålder vid nuvarande regler givet vissa antaganden om ekonomisk utveckling. Till exempel beräknas att en kvinna född 1975 kommer att ha en inkomst år 2040 på 571 000 kronor och att en man i samma årgång har en inkomst på 664 000 kronor.

Inkomsterna för kvinnor och män har utjämnats till 5-årsklasser och diagram 2.11 visar hur tillväxten leder till att de framtida inkomsterna blir större för varje födelseårgång. Det inkomstbegrepp som används i modellen är taxerad inkomst inklusive BTP i förekommande fall enligt nuvarande regler. Både allmän, avtalad och privat pension ingår i taxerad inkomst.

Gapet mellan kvinnor och män ser ut att öka i absoluta tal men genom att bilda en kvot mellan inkomsten för kvinnor och män framgår tydligt att kvinnor närmar sig männens inkomst, vilket framgår av diagram 2.12. Kvinnors högre utbildningsnivå förväntas leda till en framtida högre lön, vilket i sin tur medför att framtida pensionsbelopp blir högre för kvinnor jämfört med idag.

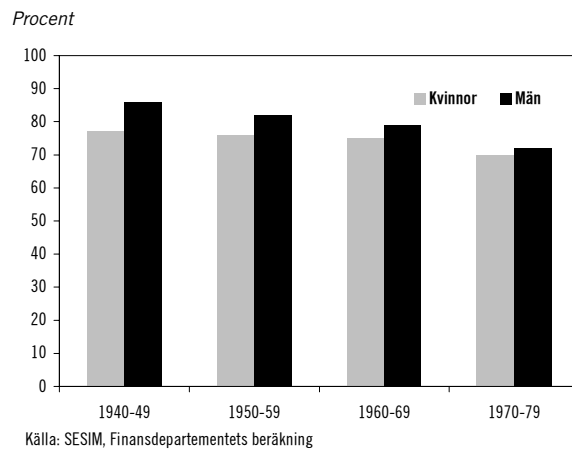
⁷ Modellen finns beskriven på www.sesim.org.

Diagram 2.11 Genomsnittlig inkomst vid 65 års ålder vid olika födelseår**Diagram 2.12 Kvinnors inkomst som pensionär i förhållande till mäns vid pensionstillfället**

En fråga som också diskuteras livligt är kompensationsgraden vid övergång från förvärvsarbete till pension, dvs. den andel som pensionen utgör av inkomsten före pensionsbeslutet. Generellt sett väntas den årliga ålderspensionen minska när yngre åldersklasser når pensionsåldern. Det beror huvudsakligen på att pensionsåldern är 65 år, samtidigt som befolkningen antas leva allt längre. I det nya ålderspensionssystemet innebär detta, om inget annat förändras, lägre årliga pensioner eftersom pensionskapitalet ska spridas över fler år som pensionär. Detta är tänkt att vara en drivkraft till att kvarstå i arbetskraften.

Med samma beräkningsunderlag som ovan har kompensationsgraden för kvinnor och män beräknats för det år de fyller 65 år och jämförts med inkomsten vid 64 års ålder. Det visar sig att denna kompensationsgrad minskar för både kvinnor och män, men att det sker snabbare för män än för kvinnor. För män födda 1940–1949 beräknas kvoten vara 86 procent, vilken minskar

till 72 procent för män födda 1970–1979. För kvinnor födda 1940–1949 beräknas kompensationsgraden vara lägre (77 procent) för att sedan sjunka något mindre till 70 procent för kvinnor födda 1970–1979.

Diagram 2.13 Kompensationsgrad för inkomst vid 65 år jämfört med 64 år

Ovanstående avsnitt indikerar att skillnaden i ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som är 65 år och äldre kan förväntas minska i framtiden. Om skillnader i pension hittills beror på att kvinnor tidigare inte alls fanns i förvärvsarbete, kommer framtidens skillnader i pension att bero på dagens höga andel deltidsarbetande bland kvinnorna och deras större ansvar för det obetalda arbetet med hem och familj.